

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

RANĚ STŘEDOVĚKÉ SOUVRSTVÍ HRADIŠTĚ NA JÁNU V NETOLICÍCH.
ANALÝZA KERAMICKÝCH NÁLEZŮ ZE SONDY S1/2000

Vedoucí práce: PhDr. Jaromír Beneš, Ph.D.

Autor práce: Hana Hojerová

Studijní obor: Archeologie

Ročník: 3.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentu práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 10. ledna 2013

Mé poděkování patří v první řadě PhDr. Jaromíru Benešovi Ph.D., který mi umožnil zpracování svého výzkumu a zajistil převoz materiálu. Svými radami, inspirativními podněty a poskytnutím literatury mi velmi pomohl při psaní této práce.

Dále patří mé poděkování Mgr. Marku Parkmanovi za velkou pomoc při vytváření databáze pro deskripci raně středověké keramiky v jižních Čechách.

Také bych chtěla poděkovat mým kamarádům a spolužákům za podporu i rady různého charakteru, jmenovitě Mgr. Martinu Ptákovi za faktografickou korekturu, Bc. Michaele Divišové za jazykovou korekturu a Bc. Václavovi Vondrovskému za technickou podporu.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině, která mi studium umožnila a ochotně mě při něm podporovala.

Anotace

Cílem práce je na základě terénní dokumentace provést analýzu raně středověké keramiky ve vztahu k archeologickým vrstvám a situacím v prostoru západní hradby akropole hradiště Na Jánu. Byly sledovány funkční, technologické a výzdobné znaky keramiky a na jejich základě byla vytvořena podrobná databáze. Cílem práce bylo zachytit případný vývoj celého souboru v tomto místě hradiště. Součástí práce je rešerše zachycující soudobé metodologické postupy analýzy raně středověké keramiky.

Annotation

The aim of this thesis is to analyze the early medieval pottery in relation to the archaeological layers and situations within the area of western rampart of the hillfort Na Jánu acropolis, based on the field documentation. The next aim of the work is to consider functional, technological and decorative features of the pottery as well as to create a detailed database and to capture a possible development of the whole pottery assemblage within the hillfort area using the appropriate analytical techniques. The thesis also contains a research concerning contemporary methodological approaches to analysis of the early medieval pottery.

Obsah

1. Cíle bakalářské práce	5
2. Úvod.....	6
3. Periodizace raného středověku	7
4. Osídlení jižních Čech v raném středověku s důrazem na oblast Prachaticka.....	8
4.1. Dějiny archeologického bádání o raném středověku na Prachaticku	8
4.2. Přehled lokalit a nálezů na Prachaticku	10
5. Hradiště v raném středověku	11
5.1. Opevnění.....	12
5.2. Vnitřní zástavba	13
5.3. Zázemí	13
6. Archeologický výzkum hradiště Na Jánu v Netolicích	14
6.1. Popis současné podoby hradiště Na Jánu v Netolicích.....	14
6.2. Výzkum.....	14
7. Sonda S1/2000	17
7.1. Sled vrstev.....	17
7.2. Seznam a popis hrobů.....	19
8. Přírodní podmínky hradiště Na Jánu v Netolicích.....	20
8.1. Geologie.....	20
8.2. Pedologie	20
8.3. Hydrologie	21
8.4. Klima	21
8.5. Vegetace a osídlení	21
9. Metody a materiál	22
9.1. Archeologický pramen, artefakt a typologická metoda datování	23
9.2. Postdepoziční procesy.....	23
9.3. Soudobé metodologické postupy analýzy raně středověké keramiky	24

9.4. Analýza keramiky	27
9.4.1. Analýza keramické hmoty	27
9.4.2. Analýza výpalu	27
9.4.3. Analýza formování a lepení nádob	27
9.4.4. Analýza tvaru nádoby	28
9.4.5. Analýza výzdoby a úprava povrchu.....	28
10. Metodika	29
10.1. Databáze a struktura databázové věty pro keramiku z hradiště Na Jánů v Netolicích.....	29
11. Analýza zpracovaného souboru	37
11.1. Analýza celého souboru.....	37
11.2. Analýza reprezentativních zlomků	38
12. Diskuse.....	50
13. Závěr	52
14. Literatura.....	53
15. Prameny	57
16. Jiné zdroje	57
17. Seznam příloh	58
17. 1. Seznam obrazových příloh.....	58
17.2. Seznam tabulek.....	59
17.3. Seznam grafů	59
17.4. Příloha na CD- databáze nálezů ze S1/2000	60

1. Cíle bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je:

1. na základě terénní dokumentace provést analýzu raně středověké keramiky ve vztahu k archeologickým vrstvám a situacím v prostoru západní hradby akropole hradiště Na Jánu,
2. sledovat funkční, technologické a výzdobné znaky keramiky,
3. vytvořit podrobnou databázi a vhodnými analytickými prostředky zachytit případný vývoj celého souboru v tomto místě hradiště,
4. vytvořit rešerši zachycující soudobé metodologické postupy analýzy raně středověké keramiky.

Vzhledem k velkému množství materiálu z hradiště byla pro tuto bakalářskou práci vybrána pouze jedna sonda z první sezóny odkryvu, zbylé sondy se budou zpracovávat v rámci další plánované práce.

2. Úvod

V rámci této bakalářské práce byl zpracován raně středověký keramický soubor ze sondy S1/00 z přemyslovského hradiště Na Jánu v Netolicích. Terénní výzkum zde probíhá od roku 2000 dodnes. Záchranný výzkum, způsobený plánovanou stavbou archeoparku (*Beneš 2000, 118-221*), v roce 2000 prováděla společnost pro archeologii a památky Archeos pod vedením Jaromíra Beneše.

Město Netolice (okr. Prachatice) leží asi 25 kilometrů severozápadně od Českých Budějovic (obr. 1). Hradiště se nachází na východní straně dnešního města na ostrožně nad potokem Rapačov. Ostrožna s akropolí hradiště se nazývá Na Jánu, podle kostela sv. Jana Křtitele, který byl v roce 1788 zrušen a o rok později zbořen (*Beneš a kol. 2012a, 5*).

3. Periodizace raného středověku

První pokus o třídění slovanského období učinil již K. J. Biener z Bienenberka roku 1780 na základě nálezů získaných ze stavby josefínské pevnosti v Hradci Královém. Dalšími, kdo se pokoušeli rozdělit toto období, byli G. C. F. Lisch a M. Lüssner. R. Virchow roku 1869 nazval tuto dobu dobou hradištní a slovanskou keramiku typem hradištním. V roce 1914 J. Eisner potvrdil důležitost hradišť jako periodizačního kritéria a vytvořil terminologii, která vycházela ze systému vypracovaného německými badateli (R. Beltze a další). V Čechách jako první periodizoval slovanské období J. L. Píč, který ho rozdělil na dvě části: starší pohanské a mladší knížecí období. Další pokusy rozčlenění tohoto období učinili J. Schránil a I. L. Červinka (shrnutí *Měřínský 2002, 25-27*).

Dodnes se používá, s určitými úpravami, třídobý systém periodizace raného středověku vytvořený J. Eisnerem v roce 1933, další úpravy byly provedeny v letech 1947 a 1966 (*Měřínský 2002, 33*).

Název období	Trvání od	Trvání do
časně slovanské období	přelom 1/3 a 2/3 6. století	kolem let 670/680
doba starohradištní	kolem let 670/680	přelom 8. a 9. století
střední doba hradištní	800	950
mladší doba hradištní	950	1200
pozdní doba hradištní	1200	1250

Tabulka 1: Periodizace raného středověku¹ (dle *Měřínský 2002*).

¹ Časně slovanské období je někdy nazýváno kulturou pražského typu (*Lutovský 2011, 11*). Pro Moravu a Slovensko dále dělíme období na velkomoravské (800- 900) a povelkomoravské (900-1000) (*Měřínský 2002, 34*).

4. Osídlení jižních Čech v raném středověku s důrazem na oblast Prachaticka

První přesvědčivé, i když velmi sporadické nálezy z oblasti jižních Čech raně středověkého stáří patří až do druhé poloviny 7. století (*Lutovský 2011, 10*). Můžeme tedy usuzovat, že nejstarší slovanské obyvatelstvo pronikalo do jižních Čech pravděpodobně jen v malém množství, proto zde nevytvořilo žádné dosud známé plošné osídlení (*Lutovský 2011, 10*). Snad až do konce 7. století se klade sídliště, jehož pozůstatky se podařilo odhalit nedaleko Purkarce severně od Českých Budějovic, keramika podobného stáří pochází také z centra Českého Krumlova. Lze tedy říci, že v 6. a 7. století byly jižní Čechy pravděpodobně neosídlené nebo jsou stopy osídlení nezachytitelné běžnými nástroji artefaktuální archeologie. Již v 8. století se zde nacházejí mnohem výraznější archeologické památky v podobě pohřebních mohyl (*Lutovský – Michálek 2002, 118*).

V kopcovitém a málo úrodném terénu se s čestnějším raně středověkým osídlením setkáváme až v 9. století. Nelze ale vyloučit, že některá ze zdejších mohylových pohřebišť začínají už ve století předcházejícím, nálezů je ale dosud málo. Chronologické úvahy o počátcích slovanského osídlení Prachaticka a Netolicka jsou bohužel determinovány jen malým počtem podrobněji zkoumaných lokalit, většina našich vědomostí o lidských sídlech je opřena o nálezy z povrchových sběrů (*Lutovský 2011, 114*).

4.1. Dějiny archeologického bádání o raném středověku na Prachaticku

Pohledem Marka Parkmana (*2003*) lze dějiny bádání na Prachaticku rozdělit do tří základních etap.

První etapa zahrnuje období od druhé poloviny 19. století do roku 1949, patří sem nejstarší archeologické výzkumy o raně středověkých lokalitách a nálezích. Do této etapy náležejí výzkumy raně středověkých lokalit (např. výšinné sídliště Jáma a mohylníky Budkov, Krtely, Lipovice a Netolice) prováděné profesorem J. N. Woldřichem. Dále sem můžeme zařadit práce J. L. Píče. V roce 1873 uvedl do literatury M. Kolář jednu z nejvýznamnějších jihočeských lokalit, kterou je raně středověké

hradiště v poloze Na Jáně v Netolicích. Další badatel tohoto období F. A. Borovský nesprávně zpochybnil tvrzení M. Koláře o poloze hradiště v Netolicích. V letech 1923-1927 provedl B. Dubský na Prachaticku několik průzkumů mohyl u Budkova a Vitějovic. Z tohoto období také pochází všechny dosud známé depoty raně středověkých mincí z okolí Netolic (*Parkman 2003, 129-130*).

V druhé etapě dochází k nárůstu počtu raně středověkých lokalit a nálezů. Koncem padesátých let napsal R. Turek monografii o jihočeských slovanských mohylnicích, v šedesátých letech publikoval J. Poláček knihu o výšinném sídlišti Jáma, v osmdesátých letech A. Beneš učinil nález raně středověkých mohylníků u Dolních Chrást'an a Mičovic. V roce 1971 byl proveden v kostele sv. Petra a Pavla ve Starých Prachaticích stavebně historický a archeologický průzkum, který odhalil románskou fázi kostela. V tomto období byly také detekovány rovinné sídliště, ojedinělý nález mladohradoštní keramiky u Dolních Chrást'an a nález J. Fröhlicha v prostoru zaniklé středověké vesnice Dolní Třebánek. Tuto etapu ukončuje rok 1986, kdy je proveden kompletní soupis a revize všech známých nemovitých památek, nacházejících se v okrese Prachatice (*Parkman 2003, 131*).

Na druhou etapu navazuje etapa poslední, která trvá dodnes. Probíhají zde intenzivní povrchové sběry, díky kterým byla objevena již celá řada rovinných sídlišť, uskutečnilo se také několik archeologických výzkumů raně středověkých lokalit, např. Strunkovice nad Blatnicí, Vitějovice, Netolice a Horouty (*Parkman 2003, 131*).

4.2. Přehled lokalit a nálezů na Prachaticku

	Hradiště, výšinná sídliště	Rovinná sídliště	Mohylová pohřebiště	Plochá kostrová Pohřebiště	Depoty mincí	Sakrální architektura	0jedinělé nálezy
Dvory	X						
Jáma	X						
Netolice	X	2X	3X	X	3X		
Babice		X					
Běleč		X					
Horouty		X					
Husinec		2X					
Mahouš		X					
Mahouš- Němčice		X					
Míčovice		X	X				
Obora- Žitná		X					
Prachatice		X	X			X	
Staré Prachatice		3X					
Strunkovice n. Blanici		X					
Svojnice		X					
Újezdec		X					
Vitějovice		3X	2X				
Budkov			X				
Dolní Chrášťany			X				X
Krtely			X				
Lipovice			X				
Maří				X			

Tabulka 2: Přehled lokalit a nálezů na Prachaticku dle Parkman (2003).²

Do období raného středověku je na Prachaticku datováno 42 lokalit. Bohužel, datování zhruba čtvrtiny z nich je nejisté. Některé jsou dnes již zničené, nebo jejich poloha nelze ověřit. U nálezů depotů mincí z okolí Netolic dnes také nelze přesně určit nálezové okolnosti (Parkman 2003, 138).

² X jsou vyznačené pozitivní nálezy, vícenásobné jsou vyjádřené číslem.

5. Hradiště v raném středověku

Za hlavní a nejzřetelnější fenomén našeho raného středověku bývá oprávněně pokládána stavba opevněných, umělým i přirozeným způsobem chráněných sídel, která v archeologii označujeme nejčastěji jako hradiště (*Beranová – Lutovský 2009, 65*). Hradiště je uměle opevněné místo v přírodou částečně chráněné poloze. Hradiště jakožto nejdůležitější centra života raně středověké společnosti plnila řadu funkcí. Mohla představovat mocenské a politické centrum, knížecí sídlo, středisko státní správy, obchodu i specializované výroby, centrální kultovní místo, vojenskou pevnost, strážný bod či útočiště; časté bylo spojení více funkcí dohromady (*Lutovský 2001, 89*).

Hradská organizace vznikla v druhé polovině 10. století a fungovala až do poloviny 13. století, opírala se o ni vnitřní správa raně středověkého českého státu. Tato organizace zajišťovala, aby veškeré obyvatelstvo státu podléhalo knížecí moci, vykonávalo příkazy panovníka a svou prací zabezpečovalo existenci státu. Území státu bylo rozděleno na menší hradské obvody (provincie), které byly spravovány a ovládány z nejvýznamnějšího hradu dané oblasti (*Lutovský 2001, 90*).

V polovině 11. století mělo slovanské osídlení v Čechách za sebou už dlouhý vývoj. Svého krajního vymezení začalo dosahovat staré sídelní území, ohraničené v hrubých rysech již pravěkými zemědělskými kulturami. Objímalo relativně souvislou plochu úrodných nížin kolem Labe, dolní Vltavy, střední a dolní Ohře s výběžky Pojizeří a povodí Bíliny. Jinde převládal obtížně prostupný hvozď, jen místy narušený prosvětleným zázemím hradů nebo klučeninami podél řek a potoků. Shluky osad tu vytvářely menší či větší sídelní komory, oddělené hradbou lesa, křovin a močálů. Výraznější z komor obklopovaly Starou Plzeň, Sedlec, Prácheň, Netolice, Chýnov a Doudleby, tříšť drobných sídelních enkláv provázela Sázavu, Berounku a další toky. Sedlec, Prácheň, Netolice, Doudleby, Chýnov a možná Bechyně se správními centry staly koncem 11. století nebo počátkem 12. století (*Žemlička 1997, 15-47*). Od samého počátku se k hradskému zřízení těsně přimkla církevní správa. Již dekreta Břetislava I. (1039) předpokládala součinnost hradského správce s arciknězem neboli arcipřystem v oblasti justice. Velkofarní hradský kostel tedy sehrával v životě regionu i veřejnoprávní roli (*Žemlička 1997, 180*).

K hradům a hospodářským dvorům se za Břetislava I. vázala tak řečená služebná organizace, zajišťující v omezených ekonomických podmínkách chod hradských center

i panovníkovy „soukromé“ domény. Služebníci a služební řemeslníci žili buď v hradech, v podhradích a kolem knížecích dvorů, nebo v zemědělských osadách. Seděli na zděšené či přidělené půdě, kterou sami obdělávali. Vlášnoucí Přemyslovec s pomocí družiny a mocenského aparátu zatížil dříve svobodné obyvatelstvo různými druhy úsluh, platů, dávek a povinností, jejichž objem měl pokrýt spotřebu privilegované vrstvy. Hospodářská a politická moc velmožů však ještě neplynula z výnosů pozemkových majetků, ale z vojenské a správní služby, která se projevovala zapůjčováním hodností, úřadů, beneficí a výsluh (*Žemlička 2002, 40*).

5.1. Opevnění

Pod pojmem „opevnění“ se skrývá celá řada jednotlivých prvků, z nichž sestává způsob obrany určitého prostoru. Mezi jednoznačné fortifikační prvky patří bastion, hradba, vlní jámy a záseky. Jiné prvky, které bývají zapojeny do obrany prostoru nebo místa, jako například brána, palisáda, plot, příkop, val nebo věž, mohou představovat pozůstatky jiných profánních a sakrálních aktivit. Obecným znakem fortifikací a důvodem jejich budování je vojenský účel. Opevnění mělo pomoci získat výhodu před momentem překvapení potencionálním útočníkem, vyrovnat nepoměr a případně umožnit přechod z pasivního vedení boje k aktivnímu. Je zřejmé, že v určitých epochách lidského vývoje byla opevnění budována také jako strategické opěrné body pro ovládnutí nově získaného území (*Čtverák – Lutovský 2001, 12-13*).

Rané středověké obyvatelstvo si znalost opevněných míst přineslo s sebou, tato znalost opevněného místa nebyla ovšem v dobách prvotního osídlování spojena s konkrétní fortifikační technikou ani s celkovým vzhledem pevnosti. Konkrétní podoba, charakteristika a průběh i detaily stavby hradišť se nejspíše zrodily na nově osazených územích, a to postupně a v závislosti na vnitřním vývoji společnosti, smyslu samostatných pevností a snad i na vnějších podnětech (*Lutovský – Michálek 2002, 133-134*).

Různé druhy palisád i jiných dřevěných stěn, hrotitých příkopů, nízkých sypaných valů a dalších jednoduchých fortifikačních děl můžeme na našem území předpokládat ne-li v 6., jistě od 7. století. Zdokonalování fortifikace lze hledat v průběhu první poloviny 9. století, týkalo se jak vertikálního a horizontálního zvětšování hradeb, tak jejich celkově kompaktnější a masivnější konstrukce.

Významnou součástí opevnění raně středověkých hradišť byly brány, mosty přes příkopy a věže, nejčastěji umístované nad branami. Hradiště byla opevňována i vnitřně členěna dřevohlinitými hradbami různé konstrukce, od jednodušší skořepinové po složitější roštovou a komorovou variantu. Skořepinová hradba byla tvořena dvěma svislými dřevěnými či kamennými stěnami vyplněnými hlínou, roštová konstrukce se sestávala z vrstev horizontálně uložených břeven, většinou příčně k průběhu hradby. Komorovou konstrukci tvořila jedna i více řad roubených, vzájemně provázaných komor, vysypaných hlínou či štěrkem (*Čtverák – Lutovský 2001, 36-40*).

5.2. Vnitřní zástavba

Vnitřní zástavba hradiště je velmi různorodá a složitá. Na nejstarších hradištích byly chaty rozložené podél hradby a uvnitř byl prázdný prostor, který mohl sloužit ke shromažďování obyvatel a možná i ke kultu. Zástavba byla jednoduchá, tvořená polozemnicemi, které byly provázené obilnicemi (*Beranová – Lutovský 2009, 87-89*). Od 9. století se objevují na hradištích stavby srubové konstrukce s dřevěnou podlahou uskupené do dvorců (*Čtverák – Lutovský 2001, 45*). Dále se objevují stavby halové velkých rozměrů původně sloužící nejspíše ke shromažďování. Nalézají se zde i objekty výrobního a hospodářského charakteru.

5.3. Zázemí

Zázemí hradiště tvořilo jedno až více předhradí. Není vyloučeno, že tento prostor plnil mnohdy zásadnější funkci než sama akropole. Obecně se na vnitřním předhradí, tedy prostoru blíže k akropoli, předpokládá koncentrace řemesel a obchodu, tj. činnost odehrávající se pod dohledem velmože, později pak knížecího správce sídlícího na akropoli. Se vzdáleností od ústřední části hradiště klesal význam ploch, často tomu odpovídalo méně důkladné, případně pouze částečné opevnění (*Lutovský 2001, 269*). V okolí hradiště se nalézají osady zemědělského charakteru (*Beranová – Lutovský 2009, 91*).

6. Archeologický výzkum hradiště Na Jánu v Netolicích

6.1. Popis současné podoby hradiště Na Jánu v Netolicích

Hradiště bylo opevněno mohutným kameno-hlinitým valem v dominantní poloze nad potokem Rapačov na východní straně dnešního města (obr. 2, 3). Na jižní straně je val porušen novověkou cestou a je možné, že zde bývala jedna z bran. Druhá brána se nachází v severní části a je dosud poměrně dobře zachována. Zbytky fortifikace obklopují akropoli o rozloze 0,4 – 0,5 hektarů. Rozloha celého hradiště, i s předhradími, je kolem 3 hektarů. Dnes je prostor akropole tvořen systémem plochých novověkých teras, které značně narušily původní podobu terénu. V 19. a 20. století toto místo fungovalo jako odpočinkové místo s restaurací nejen pro netolické občany (*Beneš – Hrubý 2001, 243*).

6.2. Výzkum

Hradišti na Jánu byla věnována pozornost už v od 70. let 19. století (*Parkman 2003, 130*). O poloze a charakteru této památky diskutovaly M. Kolář (*1873*), který ji správně označil za hradiště a lokalizoval na východní okraj města, F. A. Borovský (*1878*) označil toto místo pouze za pohřebiště a polohu hradiště hledal severně od Netolic nedaleko vesnice Hradiště. Údaje obou badatelů poté do svých knih převzali J. N. Woldřich (*1882-1884, 151*) a J. L. Pič (*1909, 29, 378*). Na konci 40. let 20. století vytvořil B. Dubský (*1949, 622-627*) podrobný popis hradiště i nálezů (*Beneš a kol. 2010, 192*).

První výzkum na předhradí proběhl v roce 1983. Po zničení jednoho hrobu v zahrádkářské oblasti proběhl výzkum. Dva hroby se nacházely JV od akropole hradiště. Hrob 1/83 byl zničen nálezcí. V hrobě 2/83 byla uložena kostra v anatomické poloze, bez patrné hrobové výplně, v hloubce 40 cm. V pohřbu chyběla lebka, jedinec byl orientován JZ-SV, nebyly nalezeny žádné milodary, pouze v zásypu střepy z 13. – 16. století (*Zavřel 1986, 159*).

V roce 1995 proběhly na akropoli hradiště Na Jánu v Netolicích první terénní práce, které měly charakter záchranného výzkumu (*Beneš 1995, 165*). Bylo zjištěno narušení raně středověkého hradiště místní mládeží, která nosila z toho prostoru lidské kosterní pozůstatky. Vše bylo nahlášeno netolickému Obvodnímu oddělení Policie ČR,

to také zajistilo ohledání místa nálezů policejním patologem, který konstatoval větší stáří kosterních nálezů. Poté toto místo navštívili archeologové prachatického muzea a provedli zde záchranný výzkum. Místo nálezů bylo na akropoli přemyslovského hradiště, asi 20 m od vchodu do prostoru Kynologického klubu. Průzkum jámy, vytvořené dětmi, ukázal mnoho kosterních pozůstatků (asi 10 kg) v neanatomické poloze a několik keramických zlomků. Meziprostor byl vyplněn stejným černým až černošedým materiálem antropického původu. Je pravděpodobné, že šlo o sekundární deponii v blízkosti kostela.

V roce 2000 proběhla první etapa terénního výzkumu hradiště Na Jánu, která předcházela plánované výstavbě archeoparku (*Beneš 2000, 218-221*). Odkryv se soustředil na prostor dnes již existující rekonstrukce palisády s věží (obr. 4). V místě západní terénní hrany akropole je převýšení nad okolní terén největší, svah je zde tvořený skálou, která je v některých úsecích částečně odtěžena. V této poloze byly vyměřeny dvě sondy S1/2000 o rozměrech cca 11 x 3 metry a S2/2000 o rozměrech cca 9 x 2,5 metru (obr. 5), celkově zde byla prozkoumána plocha 55, 5 m². Sondy byly umístěny tak, aby poskytly ucelený obraz terénní situace (*Beneš – Hrubý 2001, 243-245*).

V roce 2001 proběhl záchranný výzkum, který se zaměřil na těleso hlavního valu, které bylo z důvodu výstavby budoucího archeoparku (*Beneš 2000, 218-221*) nutné staticky zajistit. Druhým úkolem záchranného výzkumu, a neméně důležitým, bylo postihnout sled a charakter vrstev, případně zdí a dalších konstrukčních prvků. Na čelní straně hlavního valu byly otevřeny dvě sondy (obr. 6) S4/2001 o rozměrech 450 x 100 cm a S5/2001 o rozměrech 200 x 100 cm (*Beneš 2001b*). Výzkum ukázal předpokládanou vnitřní stavbu valu, kterou potvrdily výsledky výzkumů z let následujících.

Výzkum v roce 2003 revidoval a navázal na výzkum z roku 2000 (*Beneš – Kypta 2003*). Znovu otevřeny byly sondy S1/2000 a S2/2000, které byly rozšířeny a podstatným způsobem prohloubeny na skalní podloží. Dále došlo v tomto roce k otevření 3 nových sond (obr. 7). Sondy S3/2003 a S4/2003 byly vyměřeny v prostoru mezi sondami S1/2000 a S2/2000, sonda S5/2003 byla umístěna jihovýchodně od sondy S2/2000. Těmito sondami, mimo jiné, byla doložena intenzivní sídlištní aktivita na hradišti ve 12. a 13. století.

Počínaje rokem 2007 pokračoval výzkum formou malých sondáží v prostoru akropole hradiště, jeho součástí byl i geofyzikální průzkum prováděný Antonínem Majerem v různých místech hradiště. Terénní odkryvy byly provedeny ve východní a jižní části akropole. V letech 2007 – 2009 zde probíhaly praxe studentů Archeologického ústavu Jihočeské univerzity a letní archeologické školy Netolice, v rámci kterých byl proveden odkryv 6 sond (obr. 8). Sondy S6/2007 a S7/2007 o rozměru 400 x 150 cm byly zasazeny na východní okraj akropole při úpatí východního valu (*Beneš a kol. 2010, 193-194*). Sondy S8/2007 a S9/2007 o rozměrech 300 x 150 cm byly umístěny v jižní části akropole jen několik metrů od jihovýchodního valu v místě, kde byl v 19. století taneční parket a malý amfiteátr. Touto sondáží byla ověřena přítomnost a mocnost archeologických situací v různých místech akropole hradiště (*Beneš a kol. 2012a, 10*). V roce 2008 byl započat výzkum sondy S10/2008 způsobený plánovanou výstavbou vstupního objektu archeoparku. Sonda o rozměrech 11 x 6 m byla vytyčena v místě svažité hrany v JZ části akropole. Ve zkoumaných sektorech sondy byla zjištěna složitá archeologická situace, která se ukázala být zásadní pro poznání vývoje akropole hradiště. Byly nalezeny, mimo jiné, lidské kosterní pozůstatky (i v anatomické poloze), které jsou průběžně předávány antropologickému oddělení Národního muzea v Praze. Dále byla nalezena destrukce na maltu stavěné zdi, pod kterou se nacházel vrcholně středověký komunikační horizont. Objev zděné architektury zapříčinil nutnost výběru nového místa pro stavbu vstupního objektu archeoparku. Z tohoto důvodu byla otevřena sonda S11 v prostoru mezi příjezdovou asfaltovou cestou a poškozenou částí valu (*Beneš a kol. 2010, 195-198*). Na tomto místě byly zjištěny recentní vrstvy suti a odpadků s větším množstvím keramiky především z 12. – 13. století. V roce 2008 byl k výzkumnému záměru připojen projekt výzkumu staré DNA, kterého se ujal E. Žďárský z Přírodovědecké fakulty Jihočeské univerzity. V současné době jsou terénní práce na akropoli soustředěny v prostoru sondy S10/2008, kde bylo zachyceno pohřebiště a základ kostela. V roce 2011 byla provedena testovací sondáž na domnělém předhradí hradiště (sondy S12/2011 – S14/2011), její výsledky jsou v současné době v procesu zpracování (*Beneš a kol. 2012b, 265-277*). Kovový inventář hradiště Na Janu byl zpracován v rámci diplomové práce P. Kutílkové (2010).

7. Sonda S1/2000

Sonda byla položena v místě západní terénní hrany, měla rozměr 11 x 3 metry, obsahovala 25 vrstev (obr. 9, 26) nebo kamenných konstrukcí a pohřby 1, 2, 3, 13, 15, 16. Tyto informace jsou přejaty z nálezové zprávy výzkumu hradiště Na Jánů v Netolicích z roku 2000 (*Beneš 2001a*). Podrobný rozpis vrstev je uváděn z důvodu dalšího použití při interpretaci keramického souboru.

7.1. Sled vrstev

1001 – sypký, šedý, prašný písek s drobnými kamínky, humusový horizont kopírující terén v době výzkumu,

1002 – světle šedý písčité prach s drobnými kameny, násyp tělesa parkové terasy, obsahující až 98% přemístěného raně středověkého keramického materiálu,

1003 – horizont kamenů subrecentního původu o velikosti 5-30 cm, položený v době parkových úprav, obsahující až 98% přemístěného raně středověkého keramického materiálu,

1004 – středně ulehlý, světle šedý písčité prach s drobnými kamínky, obsahující až 99% přemístěného raně středověkého keramického materiálu,

1005 – volně ložené šedé granitové kameny, těleso pochozí zídky subrecentního původu,

1006 – sypký hnědošedý hrubozrnný písek, podsyp pro pochozí sed' subrecentního původu,

1007 – ulehlý šedočerný písčité prach s drobnými kameny, uloženina obsahující materiál 12. - 13. století,

1008 – sypký šedohnědý prachový písek s drobnými kamínky, svahová erozní vrstva,

1009 – sypká světlehnědá prachová hlína s popelem, uhlíky a s malou příměsí větších kamenů,

1010 – sypký žlutý písek, raně novověká planýrka s příměsí větších kamenů,

- 1011** – závalové pole: 75% větší kameny, 25% středně ulehlý hlinitý písek tmavě hnědý, destrukce rozvolněných kamenů, do kterých byly zahlubovány pohřby,
- 1012** – sypký hnědošedý hlinitý písek, sídlištní uloženina středověkého původu,
- 1013** – středně ulehlá šedohnědá písčitá hlína, spodní část závalového pole středověkého původu,
- 1014** – středně ulehlá tmavě hnědá písčitá hlína, raně středověká uloženina,
- 1015** – mladší zeď hradební konstrukce, složená z velkých lomových kamenů, volně naplocho skládaných (bez základů, nasedá na starší raně středověké uloženiny),
- 1016** – ulehlá hnědá písčitá hlína, komunikační horizont, související s mladší fází hradby,
- 1017** – středně ulehlý, světle hnědý popelovitý hlinitý písek, zánikový horizont mladší fáze hradby,
- 1018** – ulehlá černošedá hlína s uhlíky, komunikační horizont se zuhelnatělým prknem,
- 1019** – sypký až středně ulehlý šedočervený popelovitý písek s uhlíky, odpadový horizont, na který nasedá mladší zeď 1015,
- 1020** – sypká, světle růžová písčitá hlína s příměsí popele, raně středověká odpadová uloženina,
- 1021** – sypká šedá písčitá hlína s příměsí popele, raně středověká uloženina starší hradební fáze,
- 1022** – sypký až středně ulehlý šedočervený popelovitý písek s uhlíky, odpadový horizont, velmi pravděpodobně totožný s 1020,
- 1023** – sypká šedá písčitá hlína s příměsí popele, raně středověká uloženina starší hradební fáze, velmi pravděpodobně totožná s 1021,
- 1024** – nejstarší zeď raně středověké hradby, nasucho kladený lomový kámen 15-40 cm, oboustranný líc, nepravidelně dochované torzo,
- 1025** – sypká písčitá šedožlutá uloženina, výplň raně středověké hradby.

7.2. Seznam a popis hrobů

HR 1/00 – v sondě S1, pod uloženinou 1007. Část trupu a dolních končetin dospělého jedince, orientace od SV k JZ (hlava), hrob bez výbavy. Hrob obložen velkými kameny.

HR 2/00 – v sondě S1, pod uloženinou 1007. Pánev a dolních končetiny dospělého jedince, orientace od SV k JZ (hlava), hrob bez výbavy. Hrob obložen velkými kameny.

HR 3/00 – v sondě S1, pod uloženinou 1007. Část lebky. Kameny v okolí lebky naznačují stejný typ rozvolněného obložení jako v případě hrobů 1 a 2/00.

HR 13/00 – v sondě S1, v destrukci 1011. Lebka a část dolních končetin dospělého jedince, orientace od SV k JZ (hlava), hrob bez výbavy. Hrob se nachází 60 cm (lebka) od hrany destrukce hřbitovní zdi a je obklopen kameny závalového pole.

HR 15/00 – v sondě S1, v závalovém poli 1013. Pravá dolní končetina dospělého jedince, orientace byla zřejmě stejná jako u ostatních pohřbů, hrob bez výbavy. Patrný zbytek obložení velkými kameny (obr. 27).

HR 16/00 – v sondě S1, v závalovém poli 1013. Dolní končetiny dospělého jedince, orientace byla zřejmě stejná jako u ostatních pohřbů, hrob bez výbavy. Patrný zbytek obložení velkými kameny (obr. 27).

8. Přírodní podmínky hradiště Na Jánu v Netolicích

V této kapitole budou přiblíženy přírodní podmínky, které na námi sledovaném území panovaly. Je třeba si uvědomit, že popis přírodních podmínek je pouze orientační a ukazuje především současný stav. Musíme vzít také v úvahu, že přírodní prostředí podléhá neustálému vývoji a antropogennímu vlivu.

8.1. Geologie

Z nejširšího geologického hlediska patří Netolice do Českého masivu. Český masiv je zbytkem rozsáhlého variského neboli hercynského horstva, které bylo vyvrásněno při variském (= hercynském) vrásnění hlavně v intervalu mezi 380 – 300 miliony let před přítomností, tj. v době od středního devonu do svrchního karbonu. Stavbu Českého masivu tvoří především horniny prekambriického a paleozoického stáří. Netolice leží v jižní části Českého masivu v oblasti moldanubické, což je komplex většinou silně přeměněných a hlubinných hornin (*Chlupáč a kol. 2002, 13-46*). Hradiště se nachází na skalnatém vrcholku tvořeném z magmatických hlubinných hornin: granitu, křemenného monzonitu a syenitu (varieta typu Čertovo břemeno) karbonského až permského stáří (*Chlupáč a kol. 2002, 152-237*).

8.2. Pedologie

Půda vzniká vystavením pevného zemského povrchu účinkům zvětrávání a činnosti organismů (*Tomášek 2000, 11*). Pro archeologický výzkum je půda a její lokální vlastnosti jedním z rozhodujících faktorů pro dochování archeologických nálezů. Hnědé půdy jsou v České republice nejrozsáhlejším půdním typem. Jako matečný substrát se uplatňují téměř všechny horniny skalního podkladu. Hnědé půdy jsou většinou vázány na členitý reliéf. Časté jsou však i hnědé půdy na terasových štercích a píscích. Kyselá hnědá půda je morfologicky stejná s hnědou půdou. Její nejčastější výskyt je mezi 400 až 600 m n. m (*Tomášek 1995, 23-25*). Netolické hradiště se nachází v oblasti kyselých hnědých půd. Zajímavou vlastností netolického hradiště je její nízká kyselost, která je podmíněná dlouhou antropogenní činností (*J. Beneš, pers. com*).

8.3. Hydrologie

Stejně jako v jiných obdobích dějin, byla i v raném středověku důležitá blízkost vodního zdroje. Na sledované lokalitě plnil tuto funkci pravděpodobně potok, který protéká přímo pod skálou, na které se hradiště nachází. Místně je zvaný Rapačov, jinak Bezdrevský potok. Tato vodoteč se nedaleko hradiště vlévá do rybníka Mnich. Lokální zdroj vody přímo na hradišti rovněž není vyloučen, jak ukázal (nepublikovaný) hydrologický průzkum, provedený na netolickém hradišti v souvislosti s výstavbou archeoparku (*Šlechta a kol. 2010*).

8.4. Klima

V České republice lze rozlišit na základě klimatických rozdílů tři oblasti: teplou, mírně teplou, chladnou. Námi sledované území patří do oblastí mírně teplých, které tvoří převážnou většinu České republiky (*Neuhäuslová – Novotná 1998, 23-24*).

Dle Brázdil - Kotyza (1995) nejsou dosud zjištěna jednoznačná kritéria k podchycení výkyvu teploty a vlhkosti, které se opakovaly v intervalech několika století a z nichž je historicky podchyceno tzv. malé optimum ve 12. a 13. století.

8.5. Vegetace a osídlení

Od 8. století se stupňuje kolonizace, šíří se osídlení do nových krajin a v 11. - 13. století vyvrcholí středověká kolonizace. Probíhá zábor rozlehlých oblastí dosud zachovaných v přírodním stavu, což platí především pro pahorkatiny až vrchoviny. Jde o hlubokou změnu, původní téměř souvislý les se postupně mění na mozaiku polí, luk, pastvin a zbytků lesa. Obecně lze říci, že v mladém holocénu se dále prohloubil dvojkolejný vývoj krajiny. V dosud neosídlených krajinách, což v drtivé většině byly horské oblasti, probíhal dále vývoj lesů, kde se silně prosazoval buk, rozšířila se jedle. Ovšem na většině území byly vývojové procesy víceméně ovlivňovány člověkem, který otevřel cestu šíření mnoha druhům otevřené krajiny včetně plevelů a ruderálů a silně narušil zbytkové lesy. Opět se rozšířily průkopnické dřeviny jako borovice, bříza, osika, líska a jalovec (*Ložek 2007, 76-77*). Na prahu středověku vrcholného kulminuje odlesnění a rozvoj krajiny (*Pokorný 2011, 258*).

9. Metody a materiál

Pro zpracování keramiky je nutné pochopit jevy a procesy, které předcházejí jejímu uložení.

Podle E. Neustupného (1986) k vymezení archeologie je nezbytné pochopit rozdíl mezi dvěma pojmy: předmětem vědy a prostředkem vědy. Předmětem je ta část skutečností, k jejímuž poznání věda směřuje. Jako prostředek vědy označíme tu část skutečností, kterou věda bezprostředně zkoumá, v níž hledá odpovědi na svoje otázky. Archeologie je tedy věda, která zkoumá lidské dějiny prostřednictvím hmotných pramenů. Ale nemůžeme jednoduše říci, že archeologie je věda o hmotných pramenech, protože by pak ztratila společenský smysl a stala by se zcela formálním oborem.

Transformační procesy. Minulost byla živým celkem, byla dynamickým systémem. Archeologické prameny se chápou jako produkt celé série transformací minulé živé skutečnosti, mluví se o archeologické transformaci neboli archeologizaci. Tyto transformace postihují formální i prostorové vlastnosti minulých dynamických systémů. Mění nejen kvalitu, nýbrž i kvantitu jejích prvků. Především však zbavují živé kulturní systémy jejich vlastního času a podřizují je času systému přírodních. Archeologická transformace je v první řadě transformace zániková, která živé kulturní prvky mění na mrtvé (ruší jejich vlastní čas, jejich funkci, význam a smysl. Následují různé transformace polohové, nefunkční artefakty se vyhazují, tj. dávají se mimo prostor jejich původní funkce, přemísťují se činností lidí nebo přírody. Současně s těmito transformacemi probíhají transformace destruktivní (rozpad a ničení archeologický pramenů). Prvky někdejší živé kultury podléhají fragmentarizačním, kumulativním a redukčním transformacím. Fragmentarizace artefaktu má za následek, že jeden fakt se rozděluje na řadu fragmentů, kumulace faktů působí, že se mění jejich kvantitativní poměry. Archeologické prameny nejsou přímým a jednoduchým obrazem minulé živé kultury, obsahují sice informace o této kultuře, ale jsou to informace silně zkreslené (Neustupný 1986, 525-528).

Analýza. Archeologické prameny jsou silně deformovaným odrazem minulosti, přesto však odrazem zůstávají a nesporně obsahují množství informací. Analýza rozložení kontextu na části, které jsou dvojího druhu: entity a kvality. Entity jsou relativně samostatné součásti skutečnosti, zpravidla prostorově souvislé a ohraničené, o nichž předpokládáme, že plnily nějakou funkci, měly nějaký význam či smysl. Za

kvality můžeme považovat vlastnosti těchto entit, kterých má nekonečné množství a archeolog si z nich vybírá pouze omezené množství. Jakmile byly vyčleněné entity a kvality, můžeme analýzu kontextu završit deskripcí neboli popisem (*Neustupný 1986, 533-536*).

9.1. Archeologický pramen, artefakt a typologická metoda datování

Archeologickým pramenem jsou všechny předměty a soubory předmětů, které nesou nějakou nepsanou informaci o minulém lidském světě. Po polovině 20. století vzniklo dělení pramenů podle účelné lidské aktivity, která je vytvořila. Základními kategoriemi jsou zde prameny artefaktové, ekofaktové a přírodní. Základním pojmem, z něhož se odvíjí archeologie jako věda, je artefakt (*Neustupný 2007, 11-12*). Artefakt je každý předmět, který lidé záměrně zformovali, aby sloužil nějakému účelu, jsou to nejen lidské nástroje, nýbrž i další předměty, které člověk vytváří, které ale jako nástroje označit nelze, například keramika, oděv, ohniště, dům, vesnice, studna, hradiště, hrob, pyramida, chrám. Nutno vlastností artefaktů je jejich intencionalita (intence při jejich vytváření), která směřuje k tomu, aby artefakt mohl sloužit nějakému účelu. Účelem je buď praktická funkce, význam ve společnosti nebo symbolický smysl (*Neustupný 2010, 45*). Typologická metoda archeologického datování vychází z tvarového rozboru artefaktů. Ten vede k rozpoznání opakujících se forem, tzv. typů. Typy artefaktů se mění v čase a vytvářejí typologické řady. Množina společně se vyskytujících typů tvoří obecnější strukturu, archeologickou kulturu, respektive její dílčí chronologické či prostorové části. Při vytváření typologických řad se vychází z vnitřní logiky tvarového vývoje artefaktů, z asociace mezi typy a jejich kombinace se stratigrafickým pozorováním (*Kuna a kol. 2007, 102*).

9.2. Postdepoziční procesy

Problém třídění keramiky celého středověku spočívá v absenci alespoň jednoho řetězce zaniklých, krátkodobě osídlených lokalit v každém regionu a v nedostatku uzavřených nálezových celků. Musíme také počítat se subjektivním faktorem při zpracování keramiky, s nedostatečnou kritikou pramene, s příliš statistickým pojetím pramenů a s podceňováním postdepozičních procesů. Velká část pramenů z raného a

vrcholného středověku představuje druhotně smíšené soubory, které neposkytují plnohodnotné informace kromě evidence zastoupených prvků (*Hrdlička 1993, 93-94*). Vysoký podíl kontaminovaných nálezových souborů je přímo úměrný intenzitě postdepozičních procesů na sídlišťích sledovaného období. Tyto postdepoziční procesy mohou působit dvěma způsoby. Horizontální přemísťování nálezových situací (například navážky, násypy, většina zásypů, splachy, povodňové nánosy, aj.), které je znatelné z textury zeminy. Vertikální mísení původní stratigrafie nálezové situace poté působí na archeologa jednoduše a stejnorodě. Tyto druhotně smíšené vrstvy, které *Hrdlička (1993)* označuje jako homogenizované, vznikaly působením antropogenních i přírodních faktorů na pozůstatky jednotlivých osídlení zcela běžně v situacích, kde převládaly procesy odnosné nad akumulacími. Studium těchto procesů, ke kterým docházelo v průběhu a po vyloučení keramiky z živé kultury je metodologicky velmi závažné. Působením těchto transformací byly součásti původní živé kultury (i keramika) výrazně proměněny, tzv. archeologizovány. Významným způsobem to omezuje naše poznání minulosti prostřednictvím archeologických pramenů. Nálezový celek nevznikl najednou a nálezy v něm obsažené nebyly současně vyřazeny z používání. Rozhodnutí, zda nálezové celky jsou opravdu archeologicky homogenní soubory (všechny nálezy v nich obsažené mají stejnou postdepoziční historii), lze učinit pouze na základě podrobného studia transformací a postdepozičních procesů, kterými keramika prošla (*Macháček 2001, 13-16*).

9.3. Soudobé metodologické postupy analýzy raně středověké keramiky

Toto téma, tedy terénní výzkum a zpracování materiálu, v zahraničí popsali Orton – Tyers – Vince (*1993*). V Čechách bylo k metodice třídění středověké keramiky napsáno například *Nekuda – Reichertová (1968)*, *Drda – Krajíc (1983)*, *K. Tomková (1993)*, *Boháčová (1993)*, *Staňa (1995)*, *Poláček (1995)*, *Macháček (2001)* a *Meduna (1998, 2011)*.

Jedním ze způsobů získání archeologického materiálu je archeologický terénní odkryv, který může mít povahu záchranného, při akutní hrozbě zničení archeologických situací, nebo tzv. systematického výzkumu.

Terénní část výzkumu. V první řadě je nutno zvolit vhodné nástroje pro terénní odkryv, aby se předešlo případným ztrátám menších fragmentů keramiky či jiných drobných nálezů. Stratigrafické vrstvy jsou průběžně dokumentovány (kresba, fotografie, popis) a jednotlivé nálezy z nich získané uloženy do sáčků.

Laboratorní část. Jednotlivé nálezy jsou umyty, je vytvořen jejich seznam, každému jedinci je přiděleno inventární číslo a je adekvátním způsobem uložen.

Zlomky hliněných nádob jsou nejčastějším archeologickým nálezem a představují tedy významný pramen k poznávání naší minulosti. Existuje velké množství přístupů k tomuto druhu archeologického pramene vedených snahou získat svědectví o dávných společnostech (*Salač 1998, 7*).

S postupujícím narušováním historické krajiny narůstá i pramenný fond. Je tedy nutné zpracovat a interpretovat čím dál více keramického materiálu. Základní otázkou zůstává, jak k tomuto problému přistoupit. V minulosti badatelé volili cestu schematizované či stylizované, často ilustračně pojaté a rozmanitými kódy zachycené deskripce morfologie a typologie nádob a jejich částí. I když máme dnes k dispozici rozsáhlé a dobře stratifikované soubory z permanentně osídlených sídlišť, naše poznání keramiky je dosud málo detailní ve všech oblastech studia s ní spojeného, nevyjímaje problematiku chronologickou. Je těžké vytvořit jednotný konsensus v deskripci keramiky, když každý nálezový soubor je specifický a zpracováván za různým účelem. Velikost keramických zlomků je závislá na charakteru terénu. Z dlouhodobě osídlených lokalit většinou pochází drobné keramické fragmenty, které neumožňují sledovat typologii a metriku předmětů, kombinaci výzdobných prvků či dokonce jejich vzájemné uspořádání a vazbu na části nádoby. Jako cesta k zachycení vývoje keramiky v celé jeho mnohotvárnosti se jeví, 1. vymezení alespoň základních skupin keramické produkce přítomných v jednotlivých stratigrafických jednotkách či horizontech, 2. sledování jejich nástupu, kumulace a vyznívání v závislosti na stratigrafické sekvenci, 3. soustavná komparace výsledků s nově dostupnými soubory ze srovnatelného prostředí (*Boháčová 1993, 508-509*).

Podle I. Boháčové (1993) je možné k deskripci keramiky použít tří základních charakteristik: morfologie (ať již celé nádoby nebo okraje), výzdobné prvky a keramická hmota, která je zejména v místech charakteristiky P. Meduna (1998) určil rukopis tvůrce, který původní nádoby vytvořil. Na fragmentech sledoval kombinaci

varianty okraje, horního prvku výzdoby, dále pak značku, obojí ve vazbě na příslušnou keramickou třídu.

Na P. Medunu v přístupu k deskripci raně středověké keramiky navazuje K. Tomková (1993). Deskripce má tři formy: slovní popis, vizuální popis (fotografie, kresba) a formalizovaný popis. Slovní popis má mnoho nevýhod, český jazyk nedisponuje dostatkem slovních výrazů pro přesné zachycení vlastností nádoby a vyjádření jednotlivých charakteristik. Tento popis také neumožňuje vnímat nádobu jako celek. Z tohoto vyplývá, že může být použit u velmi malých keramických souborů, při jejichž publikaci vystupuje do popředí především funkce informační. Fotografie jsou schopny poskytnout relativně nejvěrnější obraz fragmentu a spolu s kresbou profilu se zdá být tento způsob vizuální dokumentace nejlepší. Využil ho například P. Meduna (2011) ve své práci o raně středověké Hrdlovce. Kresebná dokumentace v kombinaci se slovním popisem je nejstarší a dodnes nejpoužívanější typ popisu. Poměrně detailně vystihuje tvar, okraj i výzdobu nádoby, ale barvu, materiál a technologii nezachycuje. Dokumentace velkých souborů keramiky naráží na problémy související s kapacitou kresličů, se značnými časovými nároky a především pak s reprezentativností výběru dokumentované keramiky, která je leckdy problematická. Formalizovaný slovní popis přináší tendenci k univerzalitě, ke snaze vytvářet univerzální popisné klíče pro všechny nádoby ze všech regionů i časových období. Vytváření databází je časově náročné, ale pomáhá dokumentovat a analyzovat velké soubory a umožňují kontinuální práci se souborem (Tomková 1993, 113-115).

intenzivního sídelního vývoje hlavní oporou pro sledování procentuálního zastoupení keramických skupin. Na základě této

Limitem pro složitost voleného způsobu deskripce je kvantita popisovaného materiálu. Při nadměrném počtu sledovaných charakteristik se časová náročnost stává neúměrnou získaným poznatkům. Základem každého systému by měla být možnost komparace jednotlivých keramických skupin z hlediska keramické hmoty, morfologie a výzdoby a jejich vzájemné vazby (Boháčová 1993, 511). Nádoba představuje relativně nestandardizovaný produkt lidského subjektu. Při jejím popisu dochází k převodu informací z trojrozměrného do dvojrozměrného prostoru. I když popis keramiky nemá univerzální formu (například kombinace textu a fotografie/kresby), každá z kombinací

přináší další zkresení dané typem popisu, charakterem předmětu i subjektivním hodnocení archeologa (*Tomková 1993, 117*).

9.4. Analýza keramiky

9.4.1. Analýza keramické hmoty

Analýza keramické hmoty, ze které byly nádoby vyrobeny, tvoří důležitou součást studia keramiky. Příprava a zpracování kvalitního materiálu pro výrobu keramiky představuje promyšlený technologický postup, který odráží tradice, znalosti a možnosti výrobců. Při popisu keramické hmoty lze sledovat tři nejdůležitější charakteristiky: způsob výpalu, ostřívo a matrix. Nejčastějším ostřívem slovanské raně středověké keramiky byl říční písek a rozdrčené horniny, případně minerály, hlavně granit a kvarcit (*Macháček 2001, 18-20*).

9.4.2. Analýza výpalu

Tuto tematiku vyčerpávajícím způsobem popsal A. Buko (*1990*). Rozlišujeme 4 hlavní etapy výpalu: vysušování keramiky, dekompozici při teplotě 120 – 130 °C (tzn. rozklad organických součástí přítomných v surovině), vznik keramiky při teplotě 350 – 700 °C a vlastní výpal při teplotě 700 – 800 °C. O kvalitě výpalu nese svědčí pouze barva nádoby, ale i charakter lomu. Je-li barva lomu jednotná, znamená to, že nádoba byla dostatečně dlouho a homogenně vypalována. Tematiku vypalovacích zařízení naposledy zpracoval L. Varadzin (*2010*), v Polsku například Hanna Lis a Paweł Lis (*2009, 122*).

9.4.3. Analýza formování a lepení nádob

Pro raný středověk můžeme uvažovat o dvou způsobech formování nádoby (*Buko 1990, 105-107*). Za první hnětení z válečků bez využití rotace, za druhé technika modelování z válečků za pomoci rotace (*Lis, H. - Lis, P. 2009, 120*). V českém prostředí se tímto tématem zabývá například V. Štajnochr (*1998*). Konkrétní stopy výroby nádoby lze někdy zaznamenat na spodní části nádoby. Na dnech nacházíme otisky související s konstrukcí kruhu a s posýpkou. Ve spodní části stěn nádoby se více než ve vyšších partiích zachovávají stopy hnětení, kladení válečků hlíny a pozůstatků jejich

zahlazování (*Macháček 2001, 22*). Problematiku značek a technických otisků na dnech nádob přehledně shrnul L. Varadzin (*2004*).

9.4.4. Analýza tvaru nádoby

Analýza tvaru nádoby souvisí se samotnými počátky klasifikace keramiky a tvoří jeden ze základních kamenů typologicko – chronologického přístupu. Tvar nádob byl determinován především jejich funkcí (zásobnice, způsob vaření, stolní keramika, kultovní náčiní aj.). Mohl však být ovlivněn i dalšími faktory, jako např. sociálním postavením jejich spotřebitelů, etnicitou, místní tradicí a v neposlední řadě i měnící se módou (*Macháček 2001, 22*). Touto problematikou se v Polsku v současné době zabývají Hanna Lis a Paweł Lis (*2009*), zaměřují se také na vztah vaření a tvaru keramiky.

9.4.5. Analýza výzdoby a úprava povrchu

Výzdoba je vedle okrajů chronologicky nejpoužitelnějším kritériem při určování středověké keramiky. Její podrobný rozbor umožní nejen jemné datování jednotlivých souborů, ale i jejich zařazení do užších dílenských či výrobních okruhů (*Drda – Krajíc 1983, 182*). Aby bylo možné výzdobu smysluplně studovat, je nutné vytvořit určitý deskriptivní systém, pomocí kterého výzdobu popisujeme. O tom, jaké znaky budou při deskripci sledovány, lze rozhodnout pouze na základě předběžné znalosti studované problematiky a podle specifik jednotlivých období či regionu (*Macháček 2001, 24*). Velký důraz je nutno klást na technologii, tedy „obsah“ tvaru, resp. výzdobného prvku, nikoli jeho pouhou formu. Stejný důraz v sobě nese i sledování stratigrafie výzdoby, tedy opět „technologického procesu zdobení“ – můžeme mluvit třeba o výzdobných „školách“, kdy určující je opět nejen kompozice výzdoby jako taková, nýbrž chronologická posloupnost řazení výzdobných prvků (*Meduna 2011, 83*).

10. Metodika

V rámci praktické části této bakalářské práce byl zpracován soubor keramických fragmentů ze sondy S1/2000. Pro potřeby třídění tohoto souboru byla vytvořena databáze v programu Microsoft Office Access 2007.

Nejprve byl vytvořen soupis sáčků obsahujících keramické nálezy ze sondy S1/2000. Bohužel už v této fázi bylo zjištěno, že několik sáčků z této výzkumné sezóny chybí. Můžeme to přičítat nesnadnému uskladnění tohoto druhu archeologického materiálu pro jeho rozměrnost a pravděpodobně i povodním v roce 2002.

Veškerý keramický materiál byl umyt a byla vyloučena možnost slepení jednotlivých fragmentů z jednoho kontextu (vrstvy). Po slepení keramických zlomků byli vybráni reprezentativní jedinci pro zanesení do databáze keramických nálezů. Reprezentativními jedinci či reprezentativními fragmenty chápeme zlomek nádoby, který nám může říci něco o chronologii raně středověké keramiky. Jsou to zlomky okrajů, výduť nádoby s výzdobným motivem a části den. Tito jedinci byli opatřeni inventárním číslem, pod kterým byli zaneseni do databáze. Zbylé fragmenty byly v rámci vrstvy roztrženy do keramických tříd a zváženy.

10.1. Databáze a struktura databázové věty pro keramiku z hradiště Na Jánů v Netolicích

Jak už bylo řečeno, pro potřeby této databáze byl vybrán program Microsoft Office Access 2007, ve kterém byl vytvořen formulář k detailní deskripci jednotlivých zlomků (obr. 24). Tato databáze vychází především ze studie J. Macháčka (2001) k velkomoravské keramice, dále z práce Michálek – Lutovský (2000). Poznatky získané z těchto prací byly přizpůsobeny pro potřeby jihočeské raně středověké keramiky potažmo pro potřeby netolického keramického souboru.

Poloha

Prvních několik údajů v databázi popisuje polohu nalezeného fragmentu. Nejprve je do databáze zapsáno číslo jednotlivého zlomku a číslo sondy a číslo vrstvy,

ze které pochází. Dále je zapsána jeho poloha uložení, tedy číslo sáčku, ve kterém se nalézá.

Zlomek

V této kategorii je určena část nádoby, ze které fragment pochází. Pro přehlednost byly zvolené základní kategorie, a to: okraj, okraj s výdutí, výduť, dno s výdutí, dno, ouško, poklice, kolečko (obr. 10).

V případě, že je zvolena kategorie dno či dno s výdutí pokračuje se v dalším kódování. Dalším zjišťovaným údajem je technologie výroby s možnostmi: odříznutí, podsýpka, otisk prkna a neurčeno. Také je sledován okraj dna, který může být, v našem případě, šikmý, vně vytažený a vně zesílený. Poslední kategorií při popisu dna je jeho plocha (vypuklá, rovná, neurčeno).

Tvar

V této části je určeno, z jaké nádoby zlomek pochází. Základní kategorie jsou hrnec, zásobnice, miska, džbán, poklice, kolečko a neurčeno. Lze použít kombinaci těchto kategorií, pokud není úplně zřetelné, která z nich je správná (hrnec/zásobnice a hrnec/miska). V některých případech fragment dovoluje přesnější určení hrnce (hrnec s plynulou esovitou profilací, hrnec s výdutí ostře odsazenou, hrnec s lomenou výdutí).

Materiál (keramické těsto)

Pro potřeby této databáze byly vymezeny pouze tři kategorie:

1. písčítý materiál (na lomu nejsou viditelné žádné příměsi grafitu)
2. písčítý s příměsí grafitu (na lomu jsou viditelné zrnka grafitu)
3. se silnou příměsí grafitu (tzv. tuhová keramika).

Je nutno poznamenat, že pozorování bylo prováděno pouhým okem. Ke zhotovení výbrusů nebylo zatím přistoupeno.

Úprava povrchu nádoby

Na tomto místě je v databázi řešena technika povrchové úpravy. Bylo vymezeno pět kategorií, které byly určovány do jisté míry empiricky. Typy úprav povrchu nádoby: hlazený, leštěný, tuhovaný, engoba a neurčeno (v případě poničení povrchu fragmentu erozí).

Struktura lomu

Byla určována struktura lomu. Zkoumání bylo prováděno pouhým okem. Kategorie: jemný, středně hrubý (velikost částic do cca 1 mm) a hrubý (velikost částic nad cca 1 mm).

Tato kategorie pro popis zlomku byla použita u celého souboru. Všechny fragmenty z jednotlivých vrstev byly roztříděny do těchto tří kategorií a následně zváženy. Toto zjištění sloužilo k vypracování poměru zastoupení reprezentativních jedinců ke zbytku fragmentů v jednotlivých vrstvách.

Metrika fragmentu

Jako další byla zjišťována metrika jednotlivých fragmentů. Na jednotlivých fragmentech byla zjišťována maximální délka (mm), průměrná tloušťka (mm) pomocí šuplery a váha (g). K vážení byla použita kalibrovaná váha Kern FKB s přesností jedné desetiny gramu.

Výzdoba

Tato kategorie byla použita u zlomků nádob, na kterých bylo možno sledovat nějaký výzdobný motiv. Výzdoba byla kódována po jednotlivých výzdobných motivech směrem od okraje ke dnu nádoby.³ Kód pro výzdobný motiv se skládá z kombinace velkých a malých písmen a číslic.

---

³ Kód pro vlnici hřebenovou pravidelnou a pozvolnou= A1a. Pokud je na zlomku výzdobných motivů více nebo jeden se opakuje dvakrát pod sebou je to popsáno (například: vlnice hřebenová pravidelná

Vlnice hřebenová (A) (obr. 11)

První kritérium popisu:

1) pravidelná, 2) nepravidelná, 3) skloněná

Druhé kritérium popisu:

a) pozvolná (délka jednoho „oblouku“ vlnice je větší než jeho výška)

b) ostrá (délka jednoho „oblouku“ vlnice je menší než jeho výška)

Vlnice jednoduchá (B) (obr. 12)

U tohoto výzdobného motivu jsou využity stejná kritéria popisu jako u vlnice hřebenové.

Hřebenový vpich kolmý (C) (obr. 13)

Tento výzdobný motiv má tři další kategorie pro detailnější popis: hrubost, hustotu a délku.

Hrubost: a) hrubý, b) jemný, c) široký

Hustota: d) řídký, e) hustý

Délka: f) krátký (hřebenový vpich je kratší než 10 mm)

g) dlouhý (hřebenový vpich je delší než 10 mm)

Hřebenový vpich šikmý doprava (D) (obr. 13)

Kategorie pro detailnější popis jsou stejné jako u hřebenového vpichu kolmého.

Hřebenový vpich šikmý doleva (E) (obr. 13)

Kategorie pro detailnější popis jsou stejné jako u hřebenového vpichu kolmého.

Jednotlivé vpichy (F) (obr. 14)

U tohoto výzdobného prvku byla určována jeho hustota a to pouze pomocí empirie.

---

pozvolná, pod tím další vlnice hřebenová pravidelná ostrá= A1aA1b). Stejného principu se využívá i u ostatních výzdobných prvků.

Hustota: 1) řídké, 2) husté

Hřebenový pás (G) (obr. 15)

U tohoto výzdobného motivu byly dále popisovány dvě výzdobné kategorie.

Šířka: 1) široký (nad 10 mm), 2) úzký (pod 10 mm)

Hustota: a) hustý, b) řídký, c) těsně u sebe (tato kategorie byla určována na základě empirie)

Vodorovné rýhování/rýhy (H) (obr. 16)

Šířka jednotlivých rýh: 1) široké (nad 3 mm), 2) úzké (pod 3mm)

Hustota rýh: a) husté, b) řídké, c) těsně u sebe

Šikmé vrypy (I) (obr. 17)

Délka vrypu: 1) krátký (menší jak 10 mm)

2) dlouhý (větší jak 10 mm)

Hustota vrypů: a) řídký, b) hustý

Další popis tohoto výzdobného motivu, který se používá, v případě dvou linií šikmých vrypů je kategorie: c) vstřícné, d) souběžné.

Kolky (J) (obr. 18)

Tvar: 1) kulaté, 2) jiné

Velikost jednotlivého kolku: a) malý (průměr do 10 mm)

b) velký (průměr nad 10 mm)

Značka dno (K) (obr. 19)

Vzhledem k nízké frekvenci výskytu byl u značky na dně určen pouze její charakter, nebyla dále členěna.

Druh: 1) plastická, 2) rytá, 3) technická (nezáměrný otisk)

Vodorovný plastický pás nízký (L) (obr. 20)

Šířka: 1) úzký (do 15 mm)

2) široký (nad 15 mm)

Vodorovný plastický pás vysoký (M)

Pro tento výzdobný motiv je používána kategorie šířka, stejná jako u výzdobného motivu vodorovného plastického pásu nízkého.

Rytá šroubovice (N)

Tento výzdobný motiv se na sledovaném souboru neukázal, proto zatím nebyly vytvořeny žádné kategorie k jeho deskripci.

Jedna rýha (O)

Tento výzdobný motiv byl používán, pokud byla na nádobě jedna či více rýh, ale nebyly vedle sebe.

Šířka: 1) široká (větší než 3 mm)

2) úzká (menší než 3 mm)

Přesekávání (P)

Vodorovné žlábký (Q)

Pokud nebylo uvedeno jinak, tak určování popisných kategorií u výzdobných motivů bylo prováděno na základě empirie. U malého fragmentu hrozí záměna s rytou šroubovicí.

Umístění výzdoby

Na tomto místě je uváděno, na jaké části nádoby se výzdobný motiv nachází. Bylo zvoleno 7 možných umístění výzdoby: horní plocha okraje, vnitřní strana hrdla, vnější strana hrdla, horní část výdutí, výduť obecně, dno a kombinace hrdlo + výduť, dno + výduť.

Tvar hrdla

Zde je popisován tvar hrdla nádoby. Pro potřeby této databáze byly určeny tři možnosti. První možnost je ostře prohnuté (úhel mezi okrajem a výdutí je 0-90 °), mírně prohnuté (úhel mezi okrajem a výdutí je 90° a více) a vysoké (rovné). Poslední možnost je ve sledovaném souboru zastoupena především u zásobnic. U této kategorie je ještě zaškrtnuté políčko pro přítomnost reparačního otvoru na hrdle (obr. 25).

Typy okrajů hrnce

Bylo vyčleněno 8 základních typů okrajů (obr. 21).

I jednoduchý zaoblený

II šikmo seříznutý a) rovný

b) prožlabený

c) vypuklý

III šikmo seříznutý s jednostranně nebo oboustranně vytaženou hranou

a) rovný

b) prožlabený

c) vypuklý

IV s prožlabenou vnitřní stranou

V kalichovitý

VI zesílený

VII ovalený a) jednoduše

b) ostře ovalený

VIII okružní a) prožlabené

b) rovné

Typy okrajů misky

V souboru ze sondy S1/2000 byly prozatím určeny dva druhy okrajů misek (obr. 22).

I šikmo seříznutý jednoduchý

II šikmo seříznutý zesílený

Typy okrajů zásobnice

Ve sledovaném souboru byly do současné doby určeny čtyři typy okrajů zásobnic (obr. 23).

I jednoduchý

II kyjovitý

III šikmo seříznutý

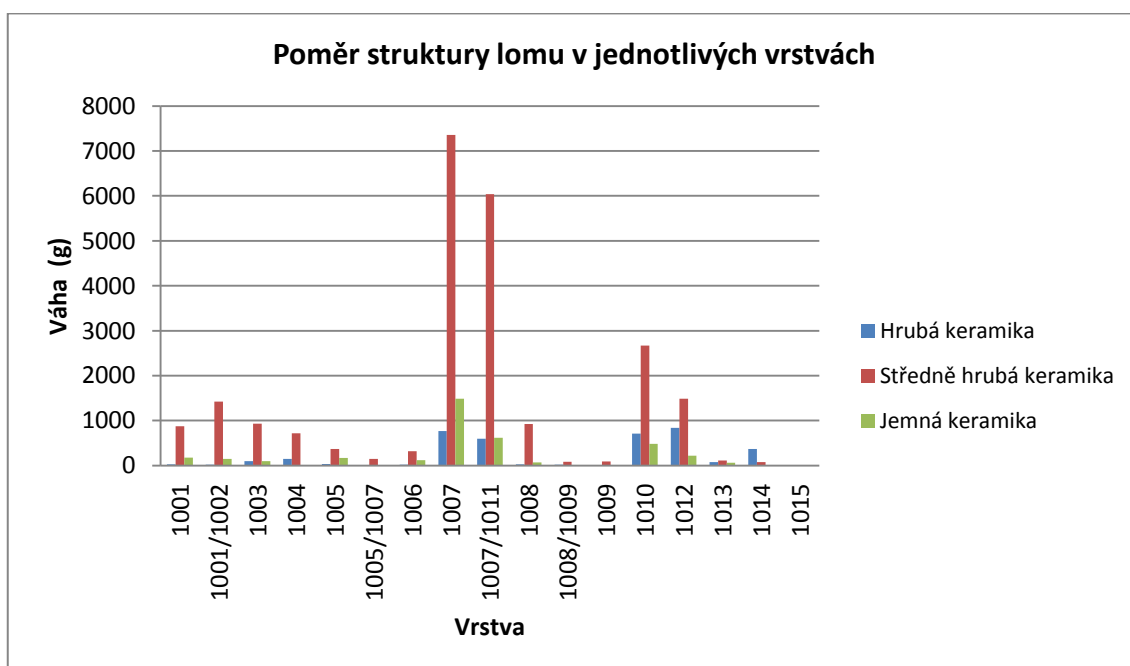
IV šikmo seříznutý s vytaženou hranou

Po typech okrajů následuje v databázovém formuláři zaškrtačací okénko přeslen – kolečko. Jako poslední na formuláři je poznámka, tedy prostor pro další postřehy či popis některých, kategoriemi nepostižených, jevů.

11. Analýza zpracovaného souboru

11.1. Analýza celého souboru

V této bakalářské práci byl zpracován celý keramický soubor ze sondy S1/2000. Z materiálu byli vybráni reprezentativní jedinci. Ostatní fragmenty nádob, jedná se především o nezdobené výduti, byly v rámci jednotlivých vrstev rozříděny podle struktury lomu. Tyto fragmenty byly zváženy a zhotoven graf poměru struktury lomu v jednotlivých vrstvách (Graf 1).

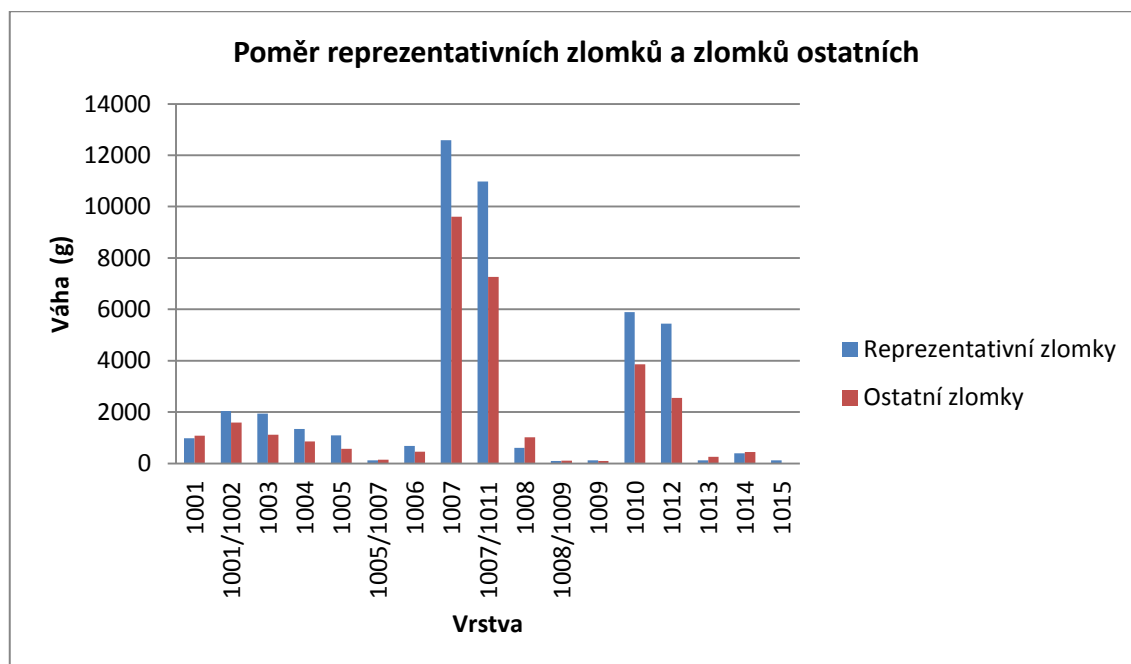
Graf 1: Poměr struktury lomu v jednotlivých vrstvách.

Z tohoto pozorování vyplývá, že nejvíce zastoupenou kategorií jsou zlomky se středně hrubou strukturou lomu. Ale není vyloučena možnost, že by tato převaha nebyla tak výrazná při použití jemnějších parametrů šetření. Také poměr struktur lomu v jednotlivých vrstvách je přibližně stejný. Ukázalo se, že nejbohatší vrstvou na keramické fragmenty celého souboru je vrstva 1007, případně 1007/1011. Tento výsledek může být zkreslen různou mocností jednotlivých vrstev.

Dalším sledovaným údajem byl poměr mezi reprezentativními jedinci a ostatními fragmenty v jednotlivých vrstvách (Graf 2). Dá se říci, že ve sledovaném

souboru jsou téměř napůl rozdělené keramické zlomky nezdobených výdutí a zlomky reprezentativní a dále podrobně zpracované v databázi.⁴

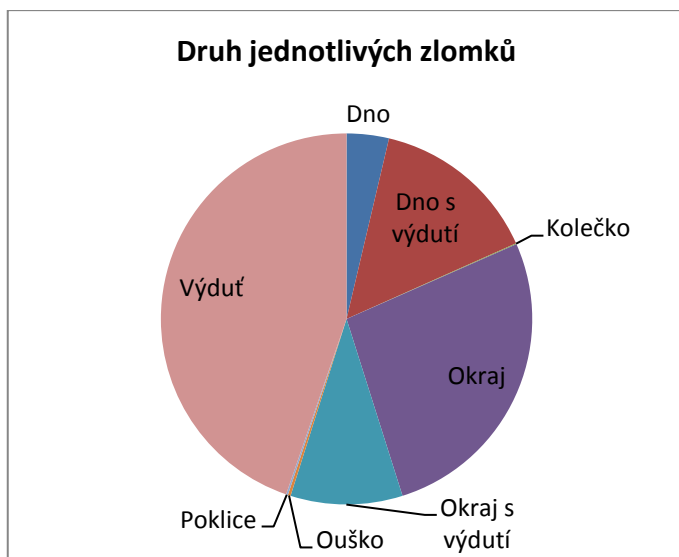
Graf 2: Poměr reprezentativních zlomků a zlomků ostatních.

11.2. Analýza reprezentativních zlomků

Pomocí databáze bylo popsáno 1250 fragmentů nádob. Tento počet keramických fragmentů není velký. V rámci další plánované práce budou zpracovány keramické soubory, které byly získány v dalších výzkumných sezónách na hradišti v Netolicích.

Téměř 50 % procent souboru je tvořeno zlomky zdobených výdutí, druhou nejvíce zastoupenou skupinou jsou zlomky okrajů. Poté následují fragmenty den s výdutí, okraje s výdutí a fragmenty den. Kolečko, zlomek poklice a ouško jsou zastoupeny pouze několika kusy v celém souboru (Graf 3).

⁴ Musíme si uvědomit, že tento údaj vychází pouze z váhy jednotlivých zlomků.

Graf 3: Počet jednotlivých zlomků.

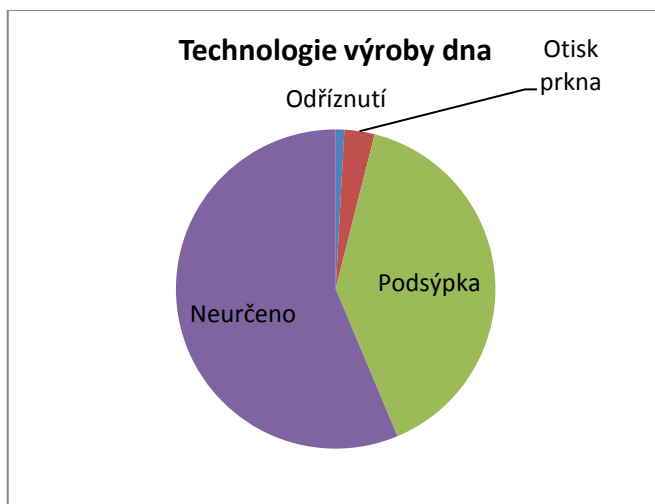
Počet zlomků v jednotlivých vrstvách je značně rozdílný (Tabulka 3). Můžeme to přisoudit různému charakteru vrstev a jejich mocnosti. Nejvíce určovaných zlomků pochází z vrstvy 1007. Tato vrstva se nachází v horní části sondy S1/2000 (obr. 9), podle nálezové zprávy (Beneš 2001a) patří k novověkému souvrství, které vzniklo parkovou úpravou akropole. K tomuto souvrství patří také kontexty 1001-1006.

Číslo vrstvy	Počet zlomků zapsaných v databázi
1001	21
1001/1002	85
1003	59
1004	51
1005	43
1005/1007	4
1006	40
1007	483
1007/1011	208
1008	24
1008/1009	7
1009	4
1010	83
1012	126
1013	6
1014	4
1015	2

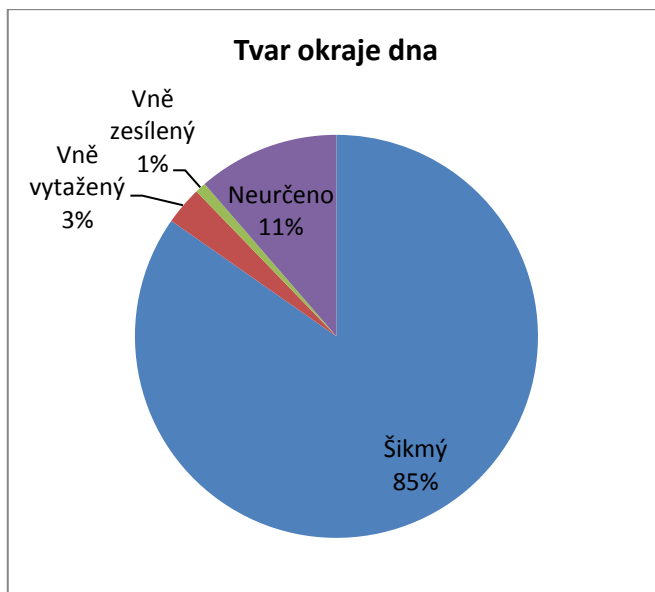
Tabulka 3: Počet reprezentativních jedinců v jednotlivých vrstvách.

Dna

U den byla zjišťována technologie výroby, tvar okraje dna a plocha dna. Celkem bylo určeno 229 den nebo den s výdutí. Technologie způsobu výroby byla u téměř poloviny podsypáním, bohužel u více než poloviny nebylo možno tuto skutečnosti zjišťovat (Graf 4).⁵ Šikmý tvar okraje dna (Graf 5) byl určen na většině sledovaných den (194 případů). Kvůli vysoké fragmentárnosti den nebylo možné ve většině případů určit plochu dna (Graf 6).

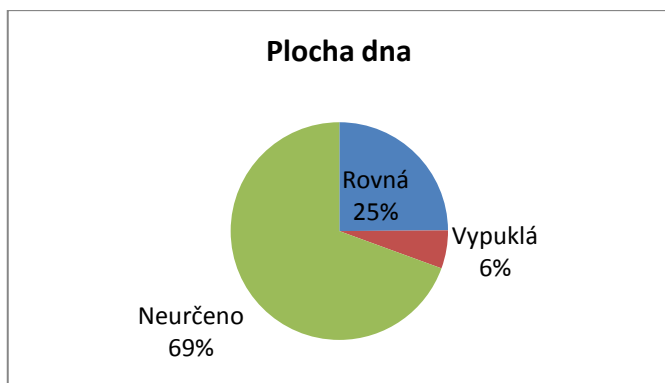

Graf 4: Technologie výroby dna.

Graf 5: Tvar okraje dna.

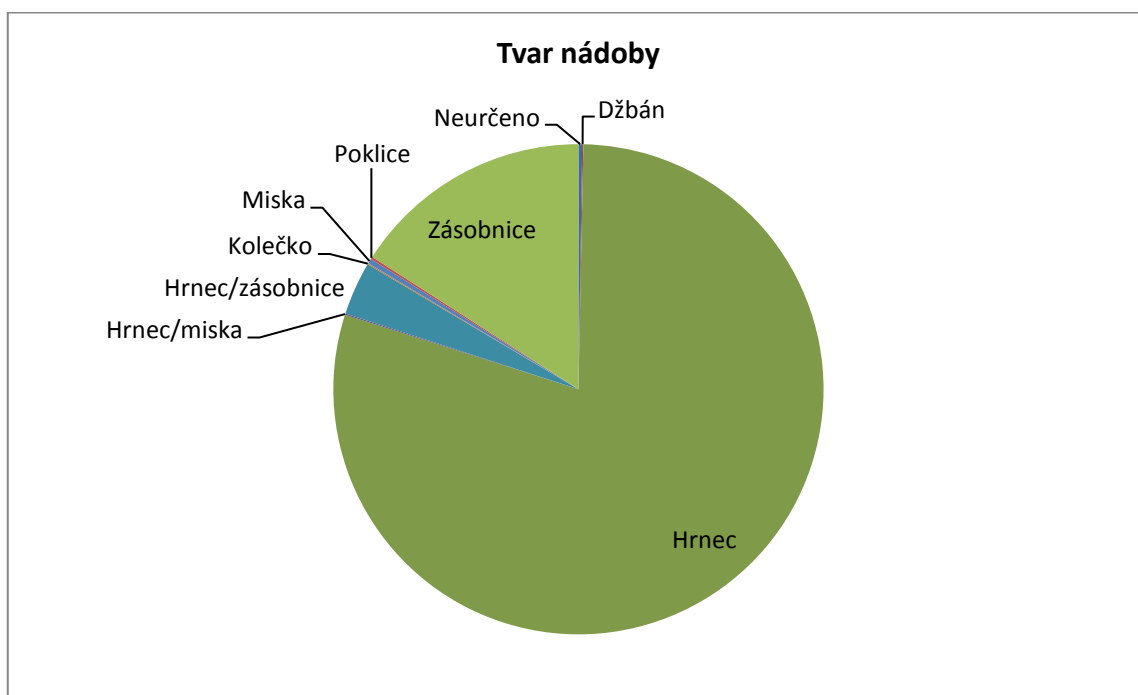
⁵ Důvodem ve většině případů byla malá velikost fragmentu dna nebo špatná úroveň zachování.

Graf 6: Plocha dna.

Tvar nádob

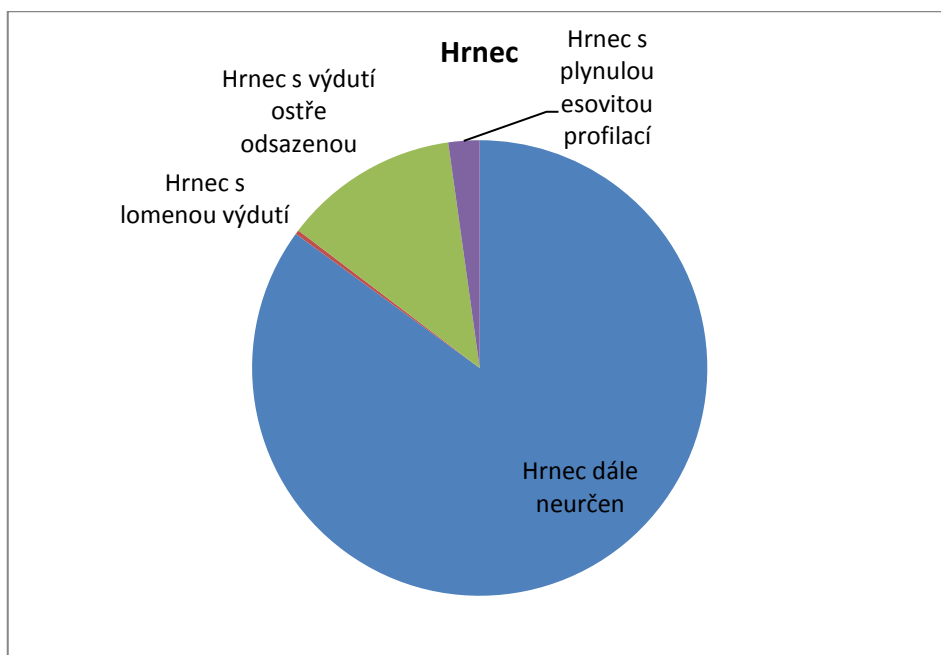
Nejvíce zastoupenou nádobou v celém souboru je hrnec. Nádobu ve tvaru hrnce se vyskytuje ve všech studovaných vrstvách sondy. Silně zastoupenou skupinou jsou také nádoby zásobnicového tvaru.

Graf 7: Tvar nádoby.

Většinou nebylo dále možné určit, o jaký tvar hrnce se přesně jedná (Graf 8). Hrnec s výdutí ostře odsazenou se hlouběji než ve vrstvě 1012 nevyskytl. Naopak hrnec s plynulou esovitou profilací byl určen i ve vrstvách 1013, 1014 a 1015, což může svědčit o jejich větším stáří. Zásobnice se vyskytují ve vrstvě 1001 až 1012. Miska byla určena pouze ve 4 případech, vyskytovala se v přemístěných vrstvách 1001-1007.

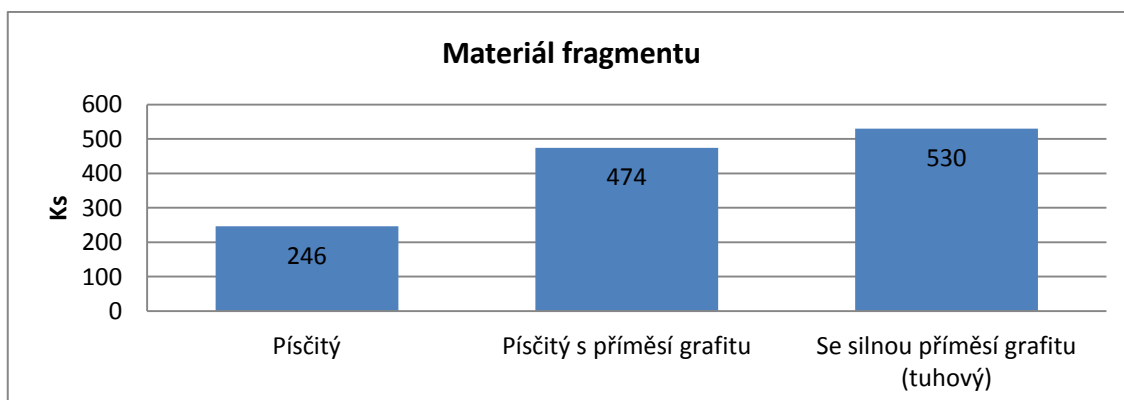
Poklice jsou zastoupeny pouze 2 zlomky, které pocházely z horních vrstev sondy. Nalezené kolečko je v tomto případě druhotně využití fragment nádoby.

Graf 8: Hrniec.

Materiál

Materiál se silnou příměsí grafitu (tuhový) a materiál písčítý s příměsí grafitu se vyskytují zhruba ve stejném množství a tvoří tak zhruba 80 % celkového použitého materiálu u sledovaného souboru (Graf 9). Nebylo prokázáno, že by se nějaký druh materiálu výhradně vázal na určitý tvar nádoby nebo vrstvu.

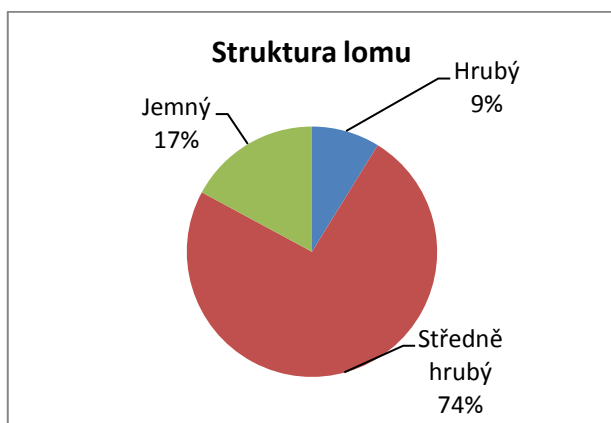
Graf 9: Materiál fragmentu.

Úprava povrchu

V 80 % byla zjištěna úprava povrchu hlazením. Nebyl prokázán žádný vztah úpravy povrchu a keramické třídy. Ve 130 případech, tedy v cca 10 %, se na nádobách vyskytla engoba. Všechny typy úprav byly obsaženy v celé stratigrafii sondy.

Struktura lomu

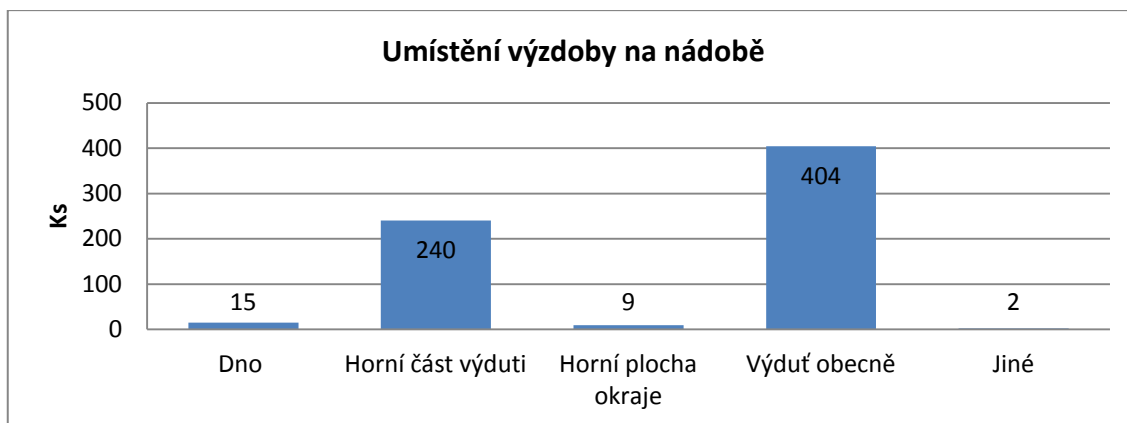
Podle očekávání, většinu souboru tvoří středně hrubá keramika (Graf 10). Žádná ze zjišťovaných kategorií struktury lomu se neváže k určitému typu nádoby ani výzdobnému motivu. Všechny vrstvy obsahují zlomky nádob s různými kategoriemi struktury lomu.

Graf 10: Struktura lomu.

Výzdobné motivy a jejich umístění

Výzdoba byla zjištěna na celkem 670 fragmentech, na 645 z nich byl výzdobný motiv umístěn na výduti (Graf 11). V 240 případech bylo možno určit přesněji umístění výzdoby na výduti, a to v její horní části. V 15 případech byla zjištěna značka na dně nádoby nebo nezáměrný otisk vzniklý při její výrobě. V jednom případě byla zjištěna výzdoba na vnější straně hrdla a také pouze jednou se vyskytla kombinace výzdobného motivu umístěného zároveň na hrdle a výduti nádoby.

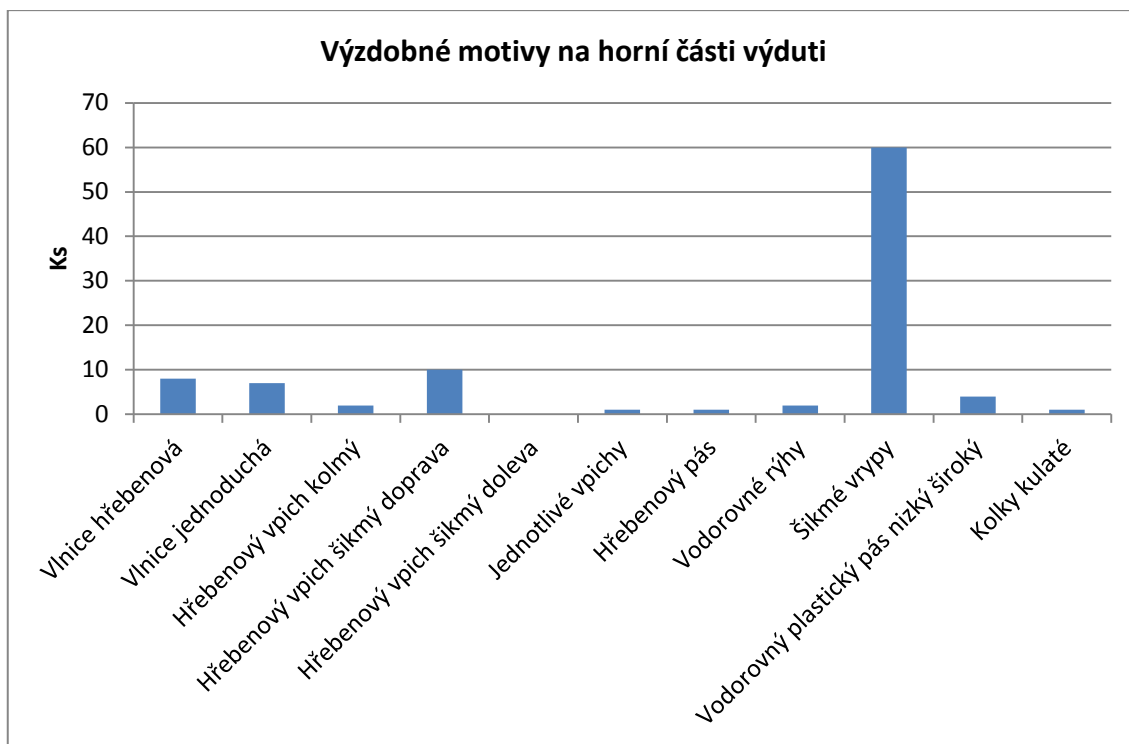

Graf 11: Umístění výzdoby na nádobě.

Na horní ploše kraje se v šesti případech z devíti vyskytl motiv vlnice jednoduché. Tato vlnice mohla být pravidelná, nepravidelná i skloněná, ale vždy byla pozvolná. V jednom případě se v této části vyskytl motiv: přesekávání, jedna rýha a šikmé vrypy krátké řídké. Výzdoba byla zjištěna, jak na hrncích, tak na zásobnicích.

U jednoho hrnce se vyskytl motiv: šikmé vrypy krátké řídké a byl umístěn na vnější straně hrdla. Tento zlomek pochází z přemístěné vrstvy 1007. Zde je to uvedeno pouze jako zajímavost, nebudou z této anomálie vyvozovány žádné závěry.

Na horní části výduti se výzdoba vyskytla v 240 případech (Graf 12), z toho 102 případů bylo na hrncích s výdutí ostře odsazenou. V případě těchto hrnců byly výzdobným motivem různé varianty šikmého vrypu. V několika málo případech v kombinaci s dalšími výzdobnými motivy, např. vodorovný plastický pás, jedna rýha a vlnice jednoduchá. U ostatních hrnců se vyskytly různé motivy výzdoby a jejich kombinace. Je zajímavé, že vlnice hřebenová byla vždy samostatným výzdobným motivem. Na tomto místě byl u zásobnic umístěn hlavně motiv šikmých vrypů, ale ve většině případů byly dlouhé. Na několika fragmentech ještě docházelo ke kombinaci s vodorovným plastickým pásem nízkým a širokým, v jednom případě s vlnicí jednoduchou.

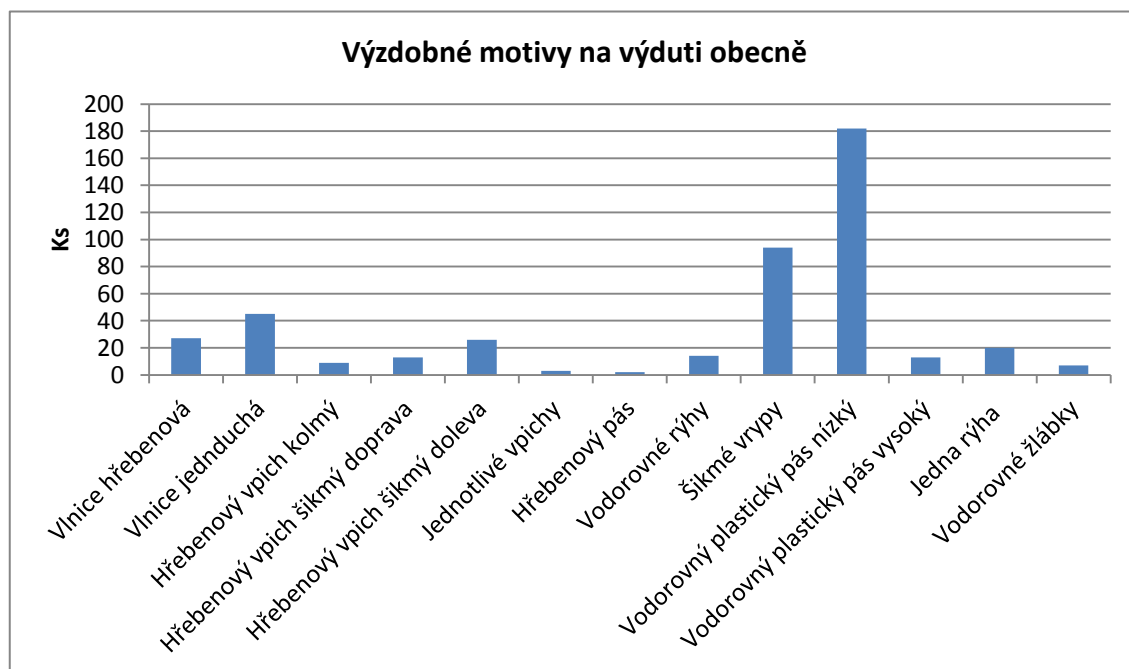
Graf 12: Výzdobné motivy na horní části výduti.

Na horní části výduti se jednomu případě se objevil výzdobný prvek kulatých kolků v kombinaci s vodorovnými rýhami a hřebenovým vpichem šikmým doleva. Tento fragment ale pochází z vrstvy 1007, která byla označena jako přemístěná.

Dalším místem na nádobě, kde se nejvíce vyskytovala výzdoba, je námi pojmenovaná výduť obecně (Graf 13). Na tomto místě, byla zjištěna výzdoba u 404 fragmentů nádob. Zhruba polovina z nich náležela hrncům, zásobnice byla zastoupena 134 fragmenty, miska pouze jedním a ostatní zlomky patřily do skupiny hrnec/zásobnice. Výzdobný motiv vlnice hřebenová byl na tomto místě zastoupen 25 krát samostatně a pouze ve dvou případech v kombinaci s vlnicí jednoduchou a hřebenovým vpichem kolmým. Motiv vlnice hřebenové nebyl typický pro některé vrstvy, ale objevoval se v celé sondě. Vlnice jednoduchá se na výduti obecně vyskytla v 45 případech, samostatně na 34 zlomcích, dále pak v kombinaci především s jednou rýhou, šikmými vrypy, hřebenovým vpichem, hřebenovým pásem. Výzdobný motiv vlnice jednoduché se v tomto souboru nevyskytuje na hrncích s výduti ostře odsazenou a jen na velmi málo zásobnicích. Hřebenový vpich kolmý je zastoupen pouze na 9 fragmentech nádob, dvakrát v kombinaci s jiným výzdobným motivem. Hřebenový vpich šikmý doprava se vyskytuje v 8 případech samostatně, často se vyskytuje

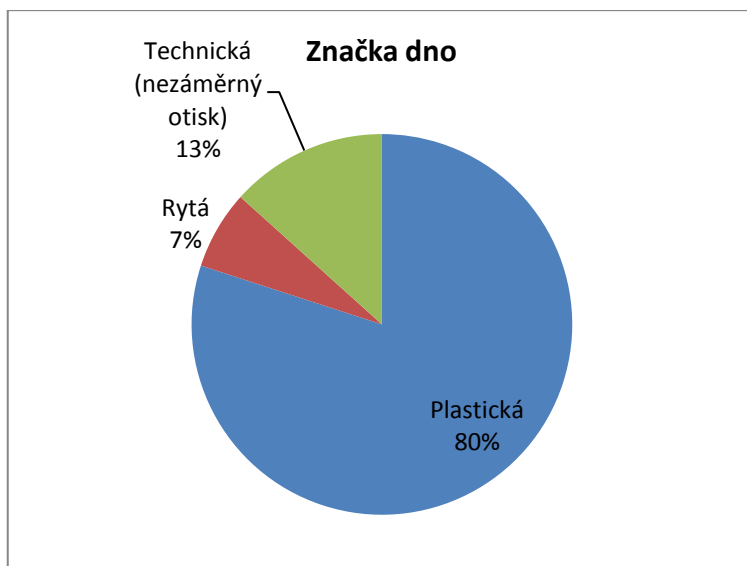

v kombinaci s hřebenovým vpichem šikmým doleva. Hřebenový vpich šikmý doleva se objevuje samostatně nebo v kombinaci především s vodorovným plastickým pásem vysokým. Výzdoba vodorovnými rýhami se na výduti obecně vyskytla ve 14 případech, ve 3 z nich v kombinaci s vodorovným plastickým pásem nebo šikmými vrypy nebo hřebenovým vpichem šikmým doleva. Výzdoba šikmými vrypy byla na této části nádoby použita 94 krát, nejčastější kombinace je s vodorovným plastickým pásem nízkým a vlnicí jednoduchou. Šikmé vrypy vstřícné se vyskytly pouze v jednom případě a šikmé vrypy souběžné ve dvou. Vodorovný plastický pás se vyskytl ve 182 případech a v cca 65 % je tento výzdobný motiv zastoupen na zásobnicích, které se vyskytují ve vrstvě 1001 až 1012. V případě jeho umístění na zásobnici je motiv téměř vždy samostatný. Vodorovný plastický pás vysoký se vyskytuje na 13 fragmentech nádob, polovina z nich jsou zásobnice. Výzdobný motiv jedna rýha byl zjištěn na 20 zlomcích nádob, cca polovina byla v kombinaci s vlnicí jednoduchou nebo šikmými vrypy. Vodorovné žlábký byly zastoupeny v 6 případech samostatně a v jednu případě v kombinaci s vlnicí jednoduchou.

Graf 13: Výzdobné motivy na výduti obecně.

Na dně nádoby byla výzdoba zastoupena v 15 případech. Všechny fragmenty pocházely z hrnců, které byly v různých vrstvách celé sondy.

Graf 14: Značka dno.

Okraje hrnce

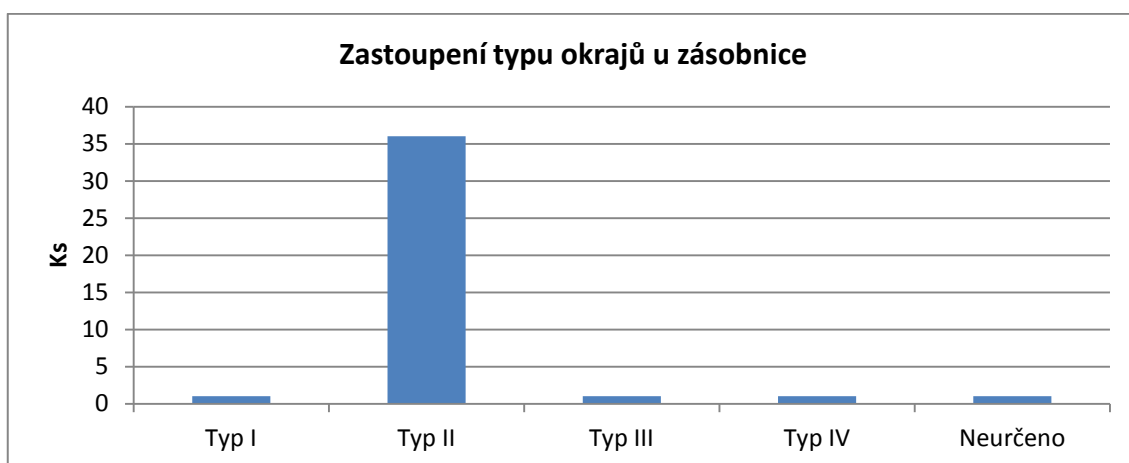
Celkem bylo zpracováno 405 okrajů hrnců (Graf 14). Nejvíce je zastoupen 147 fragmenty, typ IIIb, což je okraj šikmo seříznutý s jednostranně nebo oboustranně vytaženou hranou prožlabený. Šedesát a více zlomků patří okrajům: typ I (jednoduchý zaoblený), typ IIa (šikmo seříznutý prožlabený) a typ IIIa (šikmo seříznutý s jednostranně nebo oboustranně vytaženou hranou rovný). Typ VIIa, VIIb (ovalené) v netolickém souboru dosud nebyl určen (obr. 21).

Graf 15: Zastoupení typu krajů u hrnce.

Okraje zásobnice

Ve sledovaném souboru bylo určeno 43 okrajů zásobnic. Kyjovitý typ (Typ II) okraje naprosto převládá. Všechny ostatní jsou zastoupeny pouze jedním zlomkem (obr. 23).

Graf 16: Zastoupení typu krajů u zásobnice.

Okraje misek

U misky byly určeny 4 okraje (obr. 22). Dva okraje náležely typu I, tedy šikmo seříznutý jednoduchý. Druhé dva okraje náležely typu II (šikmo seříznutý zesílený).

12. Diskuse

Tvarové zastoupení jednotlivých nádob v tomto souboru, tedy převaha hrnců a zásobnic, není překvapivá. Zásobnice se objevují pouze ve svrchnějších vrstvách celé sondy. Hrnc s plynulou esovitou profilací byl určen i ve vrstvách 1013, 1014 a 1015. Po celý raný středověk převažují bezuché hrnce, vzácněji se objevují hlubší misky, zhruba od poloviny 9. století i ojediněle láhve (*Lutovský 2011, 51*). Spíše se jedná o menší stolní a kuchyňské nádobí, velké nádoby s předpokládanou zásobní funkcí se vyskytují jen zřídka a spíše v mladších obdobích.

Stejně jako v případě tohoto souboru je na jihočeských lokalitách nalézán keramický materiál ve velmi fragmentárním stavu. Reprezentuje běžný kuchyňský keramický odpad. Celé nádoby či alespoň rekonstruovatelné tvary jsou vzácností (*Lutovský 2011, 52*).

Velká převaha zlomků, u kterých je jako příměs použit grafit, není překvapivá. V období od 10. století je tuha, jako příměs, v jižních Čechách hojně používána. Touto problematikou se zabývá například Z. Thomová (*1998*). Vazba keramiky s příměsí grafitu na nějaký tvar nádoby nebyla v tomto souboru prokázána.

Na fragmentech nádob se nacházely téměř všechny typy výzdobného motivu charakteristické pro raný případně vrcholný středověk. Za jeden z nejstarších výzdobných prvků ze zpracovaného souboru považujeme vlnici hřebenovou. Výzdobný motiv vlnice hřebenová se vyskytuje už na starohradištní keramice, ale přetrvává až do mladohradištní doby, kdy je postupně nahrazován vlnicí jednoduchou. Výzdoba vlnicí jednoduchou se sporadicky vyskytuje už na středohradištních nádobách 9. a počátku 10. století (*Lutovský 2011, 56-59*). Za mladší výzdobný prvek považujeme v našem souboru, jak už bylo řečeno, vlnici jednoduchou, vodorovné rýhy a šikmé vrypy. Tento typ výzdoby je charakteristický pro nádoby mladohradištního stáří. Pro jižní Čechy tuto otázku naposledy zpracoval M. Lutovský (*2011*). Výzdobný motiv šikmých vrypu umístěný v horní části výdutí se nejčastěji objevoval na hrncích s výdutí ostře odsazenou. Výzdobný prvek vodorovného plastického pásu se nejčastěji vyskytuje na zásobnicích.

Zajímavostí je výskyt fragmentu s výzdobným motivem kulatého kolku (obr. 18). Tento fragment pochází z vrstvy 1007/1011, která je interpretovaná autory jako

přemístěná, nelze z tohoto nálezu vyvozovat žádné závěry. Kolky patří k nepočteným, ale výrazným výzdobným motivům, které se uplatňují již na keramice pražského typu (*Kuna a kol. 2005, 174*).

Fragmenty den s plastickou značkou se vyskytly v různých vrstvách celé stratigrafie sondy. Do první fáze zpracování keramického souboru nebyla zahrnuta podrobná deskripce jednotlivých motivů značek na dně nádoby. Této tématice bude věnována pozornost v další plánované práci. Když pomineme technický otisk, tak jednoduché značky se vyskytují od první poloviny 10. století ve formě křížků, různě provedených kroužků, čtverečků, hvězdic, vzácněji i tzv. ptačí nohy, svastiky, někdy mají i podobu písmen (*Beranová – Lutovský 2009, 299*). V jihozápadních Čechách se touto tematikou v současné době zabývá Pták (*2012*), problém identických značek řeší P. Meduna (*1995, 2011*).

U hrnce je nejvíce zastoupeným typem okraje v souboru typ IIIb, tedy šikmo seříznutý s jednostranně nebo oboustranně vytaženou hranou prožlabený. Okraj tohoto typu se objevil ve všech sledovaných vrstvách sondy. Podle M. Lutovského (*2011*) je tento okraj typický pro mladohradištní období.

Otázka stratigrafie v místě západní terénní hrany hradiště Na Jánů v Netolicích je velmi složitá. Keramika s různým výzdobným motivem se vyskytovala v téměř všech vrstvách analyzované sondy (1001-1012). Ve vrstvě 1005 byl nalezen zlomek recentního stáří opatřený glazurou. Hrnce s výdutí ostře odsazenou se vyskytly pouze ve vrstvách 1001 až 1012. Tento chronologicky mladší typ hrnce potvrzuje nižší stáří souvrství. Glazurovaný zlomek a další aspekty potvrzují, že vrstvy 1001- 1007 jsou přemístěné. Toto přemístění je pravděpodobně následkem novověkých parkových úprav celé akropole. Nutno říci, že i přemístěný materiál pochází z akropole hradiště.

Velmi málo nálezů (cca 10 fragmentů) pochází z nejspodnějších vrstev 1013, 1014 a 1015. Z vrstvy 1013, interpretované autory výzkumu jako kamenný zával pohřebiště (HR 15/00, HR 16/00) středověkého původu, pochází 6 fragmentů hrnců. Výzdoba se vyskytuje na čtyřech z nich. Na dvou fragmentech je obsažen výzdobný motiv vlnice hřebenové, na jednom vlnice jednoduchá a na posledním hřebenový vpich kolmý. Výzdobné motivy nalezené na fragmentech z této vrstvy potvrzují interpretaci autorů výzkumu.

13. Závěr

Databáze vytvořená pro keramický soubor z hradiště Na Jánu v Netolicích splnila svůj úkol. Bude nadále používána při zpracování keramiky z dalších výzkumných sezón nejen na hradišti, ale i na dalších jihočeských lokalitách.

V keramickém souboru ze sondy S1/2000 převažuje středně hrubá hlazená keramika. Keramické těsto ve většině případů obsahuje příměs grafitu. U zásobnic dominuje výzdobný motiv vodorovný plastický pás nízký. Nejčastější výzdobným prvkem hrnců je šikmý vryp. Ve většině případů se tato výzdoba váže na hrnec s výdutí ostře odsazenou. Těžiště keramického souboru, na základě keramického materiálu, je umístěno do 12. století.

Stratigrafická situace v místě západní terénní hrany je velmi složitá. Kontexty 1001 až 1007 jsou homogenní a mají charakter přemístěných vrstev, což lze dávat do souvislosti s parkovými úpravami 19. století. Podle výsledků analýzy dostupného keramického materiálu se zdá být chronologicky nejstarší vrstva 1013. V této vrstvě byly nalezeny zlomky hrnců s plynulou esovitou profilací a výzdobnými prvky vlnice hřebenové, vlnice jednoduché a hřebenovým vpichem kolmým, které můžeme zařadit do konce 11. a průběhu 12. století. V ostatních vrstvách sondy S1/2000 se vyskytovaly fragmenty nádob s výzdobným motivem různého chronologického stáří. Pro další poznání této části hradiště bude nutné zpracovat keramické soubory ze sondy S2/2000 a dalších z výzkumné sezóny 2003.

14. Literatura

Beneš, J. 1995: Výzkumy archeologického pracoviště Prachatického muzea v roce 1995, Zlatá stezka 2 (Sborník Prachatického muzea), 159-165.

Beneš, J. 2000: Nástin projektu archeologického parku v Netolicích, hradiště Na Jánu, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 13, 218-221.

Beneš, J. – Hrubý, P. 2001: Archeologický výzkum hradiště Na Jánu v Netolicích, okres Prachatice. 1. etapa v roce 2000, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 14, 243-258.

Beneš, J. – Parkman, M. – Pták, M. – Šálková, T. 2010: Archeologický výzkum raně středověkého hradiště na Jánu v Netolicích a objev zaniklé církevní architektury, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 23, 191-204.

Beneš, J. – Bumerl, J. – Hojerová, H. – Pták, M. – Šálková, T. 2012a: Raně středověké hradiště Na Jánu a archeopark v Netolicích. Výzkum kostela sv. Jana Křtitele a jeho následná prezentace veřejnosti, Rekonstrukce a prezentace archeologických objektů 1, 5-17.

Beneš, J. – Pták, M. – Dobisíková, M. – Hojerová, H. – Houfková, P. – Kutílková, P. – Parkman, M. – Šálková, T. – Žďárský, E. 2012b: Výzkum hradiště Na Jánu v Netolicích v krajinných, antropologických, genetických a artefaktuálních souvislostech: zpráva za sezónu 2011, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 25, 265-277.

Beranová, M. – Lutovský, M. 2009: Slované v Čechách. Archeologie 6.-12. století, Praha.

Boháčová, I. 1993: Několik poznámek ke studiu (raně) středověké keramiky, Archeologické rozhledy XLV, 508-518.

Borovský, F. A. 1878: Župní hrad Netolický, Památky archeologické 10, 183-184.

Brázdil, R. – Kotyza, O. 1995: History of Weather and Climate in the Czech Lands I. Period 1000-1500. Zürcher Geographische Schriften 62, Zürich.

Buko, A. 1990: Ceramika wczesnopolska. Wprowadzenie do badań. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź.

Čtverák, V. – Lutovský, M. 2001: Praveké a raně středověké fortifikace v českých zemích. In: Kupka, V. a kol.: Pevnosti a opevnění v Čechách na Moravě a ve Slezsku. Praha, 12-42.

Drda, M. – Krajíc, R. 1983: K metodice třídění středověké keramiky na Táborsku, Archaeologia Historica 8, 175-187.

Dubský, B. 1949: Pravek jižních Čech, Blatná.

Hrdlička, L. 1993: Poznámky ke chronologii pražské středověké keramiky, Archeologické rozhledy XLV, 93-112.

Chlupáč, I. – Brzobohatý, R. – Kovanda, J. – Stráník, Z. 2002: Geologická minulost České republiky, Praha.

Kolář, M. 1873: Nápisy ze XIV., XV. XVI. věku na Plzeňsku, Klatovsku a Prácheňsku sebrané, Památky archeologické 9, 643-654.

Kuna, M. – Profantová, N. – Bartuška, M. – Gojda, M. – Haišmanová, L. – Hanykýř, V. – Květ, R. – Maryška, M. – Militký, J. – Moravec, D. – Novotná, M. – Peške, L. – Pleiner, R. – Sádlo, J. – Šreinová, B. – Vařeka, P. 2005: Počátky raného středověku v Čechách. Archeologický výzkum sídelní aglomerace kultury pražského typu v Roztokách, Archeologický ústav AV ČR Praha.

Kuna, M. – Černý, V. – Dreslerová, D. – Vařeka, P. 2007: Metody archeologického výzkumu. In: Kuna, M. (ed.): Archeologie pravěkých Čech 1. Praveký svět a jeho poznání. Praha, 89-125.

Lis, H. - Lis, P. 2009: Kuchnia Słowian. O żywności, potrawach i nie tylko... . Kraków.

Ložek, V. 2007: Zrcadlo minulosti. Česká a slovenská krajina v kvartéru, Praha.

Lutovský, M. 2001: Encyklopedie slovanské archeologie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha.

Lutovský, M. 2011: Jižní Čechy v raném středověku. Slovanské osídlení mezi Práchní a Chýnovem, Příbram.

Lutovský, M. - Michálek, J. 2002: Archeologie knížecího sídla. Halštatský dvorec a slovanské hradiště na Hradci u Němčtic, Praha.

- Macháček, J. 2001: Studie k velkomoravské keramice. Metody, analýzy a syntézy, modely. Brno.*
- Meduna, P. 1995: Značka na nádobě – nebo naopak? In: Život v archeologii středověku. Sborník příspěvků věnovaných Miroslavu Richterovi a Zdeňku Smetánkovi. Praha, 451-452.*
- Meduna, P. 1998: O chronologii raně středověké keramiky, Archeologické rozhledy L, 116-122.*
- Meduna, P. 2011: Raně středověké sídliště v Hrdlovce. Praha.*
- Měřínský, Z. 2002: České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu I., Praha.*
- Michálek, J. – Lutovský, M. 2000: Hradec u Němčtic. Sídlo halštatské a raně středověké nobility v česko-bavorském kontaktním prostoru. Strakonice – Praha.*
- Nekuda, V. – Reichertová, P. 1968: Středověká keramiky v Čechách a na Moravě. Brno.*
- Neuhäuslová, Z. – Novotná, Z. 1998: Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky, Praha.*
- Neustupný, E. 1986: Nástin archeologické metody, Archeologické rozhledy XXXVIII, 525-549.*
- Neustupný, E. 2007: Vymezení archeologie. In: Kuna, M. (ed.): Archeologie pravěkých Čech 1. Pravěký svět a jeho poznání. Praha, 11-22.*
- Neustupný, E. 2010: Teorie archeologie, Plzeň.*
- Orton, C. – Tyers, P. – Vince, A. 1993: Pottery in Archaeology. Cambridge.*
- Parkman, M. 2003: Osídlení prachaticka v raném středověku, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 16, 129-194.*
- Pič, L. J. 1909: Starožitnosti země České. Čechy za doby knížecí, díl 3, sv. 1. Praha.*
- Pokorný, P. 2011: Neklidné časy. Kapitoly ze společenských dějin přírody a lidí, Praha.*

Poláček, L. 1995: Altes Gliederungssystem der Mikulčicer Keramik. In: Poláček, L. (Hrsg): Schlawische Keramik in Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert – Terminologie und Beschreibung, 131-195. Brno.

Salač, V. 1998: Keramika jako archeologický pramen, Archeologické rozhledy L, 7-15.

Staňa, Č. 1995: Die slawische Keramik zur Zeit der Entstehung slawischer Staaten. In: Poláček, L. (Hrsg): Schlawische Keramik in Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert – Terminologie und Beschreibung, 79-84. Brno.

Štajnochr, V. 1998: Archaické technologie tváření keramiky, Archeologické rozhledy L, 95-105.

Thomová, Z. 1998: Frühmittelalterliche Graphittonkeramik aus Südböhmen. In: Frühmittelalterliche Graphittonkeramik in Mitteleuropa - Naturwissenschaftliche Keramikuntersuchungen. Brno, Archeologický ústav AV ČR Brno, 213-215.

Tomášek, M. 1995: Atlas půd České republiky, Praha.

Tomášek, M. 2000: Půdy České republiky, Praha.

Tomková, K. 1993: Ke studiu raně středověké keramiky, Archeologické rozhledy XLV, 113-126.

Varadzin, L. 2004: Značky na dnech keramických nádob ve středověku, Studia mediaevalia pragensia 5, 165-199.

Varadzin, L. 2010: Hrnčířská výroba ve východní části střední Evropy 6.-13. století v archeologických pramenech, Archeologické rozhledy LXII, 17-71.

Woldřich, J. N. 1882-1884: Slovanské pohřebiště u Netolic, Památky archeologické 12, 145-154, tab. VII.

Zavřel, P. 1986: Nález raně středověkých kostrových hrobů (?) v Netolicích, okres Prachatice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 3, 159-163.

Žemlička, J. 1997: Čechy v době knížecí (1034-1198), Praha.

Žemlička, J. 2002: Počátky Čech královských 1198-1253. Proměna státu a společnosti, Praha.

15. Prameny

Beneš, J. 2001a: Archeologický výzkum hradiště Na Jánu, Netolice. 1. etapa v roce 2000, Prachatice, 21 s.

Beneš, J. 2001b: Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu hradiště Na Jánu v Netolicích. Archeologický výzkum narušeného hlavního valu. Etapa v roce 2001, Prachatice, 8 s.

Beneš, J. – Kypka, J. 2003: Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu hradiště Na Jánu v Netolicích. Předstihový záchranný výzkum v roce 2003, Prachatice, 11 s.

Kutílková, P. 2010: Kovový inventář ze slovanských hradišť v Čechách, na příkladu hradiště Sv. Ján v Netolicích, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Archeologický ústav, 157 s.

Ptáček, M. 2012: Značky na dnech středověkých keramických nádob v jihozápadních Čechách. Nálezy v kontextu raně a vrcholně středověkého osídlení na okrese Klatovy, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Archeologický ústav, 200 s.

Šlechta, P. – Doležal, T. – Zich, B. 2010: Archeologický park a turistické východiště Netolice. Netolice.

16. Jiné zdroje

Mapové podklady zapůjčil Zeměměřický úřad.

17. Seznam příloh

17. 1. Seznam obrazových příloh

Obr. 1: Přemyslovský stát na přelomu 12. a 13. století, Netolice označeny šipkou (podle *Žemlička 2007, 273*).

Obr. 2: Hradiště Na Jánu v Netolicích. Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2 880 – Čechy. Data ČÚZK.

Obr. 3: Letecký snímek hradiště Na Jánu v Netolicích. Data ČÚZK.

Obr. 4: Výstavba rekonstrukce raně středověk hradby. Foto Z. Příbyl.

Obr. 5: Netolice, Na Jánu. Poloha sond S1/00, S2/00. Autor: J. Beneš.

Obr. 6: Netolice, Na Jánu. Lokalizace sond S4/2001 a S5/2001. Autor: J. Beneš.

Obr. 7: Netolice, Na Jánu, výzkum 2003. Rozložení sond v prostoru hradby, zachycené v roce 2000. Černě: nová plocha sond. Rámovaně: plochy s revizními subsondami v plochách výzkumu 2000 (podle *Beneš, J. – Kypka, J. 2003*).

Obr. 8: Netolice, Na Jánu. Rozložení sond v letech 2000 – 2009 a výsledky geofyzikálního průzkumu A. Majera (podle *Beneš a kol. 2010*).

Obr. 9 : Netolice, Na Jánu. Řez 1 v sondě S1 / 2000. Kresba a grafické zpracování J. Beneš.

Obr. 10: Popis částí nádoby. Kresba H. Hojerová.

Obr. 11: Vlnice hřebenová. Kresba H. Hojerová.

Obr. 12: Vlnice jednoduchá. Kresba H. Hojerová.

Obr. 13: Hřebenový vpich kolmý a šikmý. Kresba H. Hojerová.

Obr. 14: Jednotlivé vpichy. Kresba H. Hojerová.

Obr. 15: Hřebenový pás. Kresba H. Hojerová.

Obr. 16: Vodorovné rýhy. Kresba H. Hojerová.

Obr. 17: Šikmé vrypy. Kresba H. Hojerová.

Obr. 18: Kolky. Kresba a foto H. Hojerová.

Obr. 19: Značka dna. Kresba H. Hojerová.

Obr. 20: Vodorovný plastický pás nízký. Kresba H. Hojerová.

Obr. 21: Typy okrajů hrnce. Kresba H. Hojerová.

Obr. 22: Typy okrajů misek. Kresba H. Hojerová.

Obr. 23: Typy okrajů zásobnic. Kresba H. Hojerová.

Obr. 24: Databázový list- obrázek. Autor: H. Hojerová.

Obr. 25: Zlomek s reparačním otvorem. Kresba: H. Hojerová.

Obr. 26: Netolice, Na Jánu. Sonda S1 / 2000. Celkový pohled na spodní část sondy. Vlevo je kamenné závalové pole (hřbitovní ohrazení). Foto J. Beneš.

Obr. 27: Netolice, Na Jánu. Sonda S1 / 2000 s pohřby č. 15 a 16. Foto P. Hrubý.

17.2. Seznam tabulek

Tabulka 1: Periodizace raného středověku (dle *Měřínský 2002*).

Tabulka 2: Přehled lokalit a nálezů na Prachaticku dle Parkman (2003).

Tabulka 3: Počet reprezentativních jedinců v jednotlivých vrstvách.

17.3. Seznam grafů

Graf 1: Poměr struktury lomu v jednotlivých vrstvách.

Graf 2: Poměr reprezentativních zlomků a zlomků ostatních.

Graf 3: Počet jednotlivých zlomků.

Graf 4: Technologie výroby dna.

Graf 5: Tvar okraje dna.

Graf 6: Plocha dna.

Graf 7: Tvar nádoby.

Graf 8: Hrniec.

Graf 9: Materiál fragmentu.

Graf 10: Struktura lomu.

Graf 11: Umístění výzdoby na nádobě.

Graf 12: Výzdobné motivy na horní části výduti.

Graf 13: Výzdobné motivy na výduti obecně.

Graf 14: Značka dno.

Graf 15: Zastoupení typu krajů u hrnce.

Graf 16: Zastoupení typu okrajů u zásobnice.

17.4. Příloha na CD- databáze nálezů ze S1/2000